

Heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse
8. jaanuari 2009 otsusega

MITMEAASTANE MUDELPROGRAMM

LIIKMESRIIK:

Eesti

FOND:

Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond (EIF)

VASTUTAV AMETKOND:

Kultuuriministeerium

PROGRAMMI KESTUS:

2007–2013

SISUKORD

1.	OLUKORD LIIKMESRIIGIS	3
1.1.	Riiklik olukord ja seda mõjutavad rändevood.....	3
1.2.	Liikmesriigi senised meetmed.....	13
1.3.	Riiklike ressursside eraldised kokku.....	16
1.4.	Ülevaade seadusandlusest	17
2.	LIIKMESRIIGIS VAJALIKE NÕUETE ANALÜÜS.....	21
2.1.	Liikmesriigis lähteolukorraga seoses kehtivad nõuded	21
2.2.	Liikmesriigi nõuete täitmiseks välja töötatud tegevuseesmärgid	24
2.3.	Eesti lõimumiskava 2008–2013 eesmärgid ja hinnangulised kulud, tuhandetes kroonides.....	27
3.	EESMÄRKIDE SAAVUTAMISE STRATEEGIA.....	31
3.1.	Prioriteet 1 „Lõimumispoliitika üldpõhimõtted Euroopa Liidus“ e rakendamiseks kujundatud tegevused	32
3.2.	Prioriteet 2 Indikaatorite ja hindamismetodoloogiate väljatöötamine progressi hindamiseks, tegutsemispoliitikate ja meetmete kohandamiseks ning võrdleva koolikorralduse koordineerimise hõlbustamiseks	48
3.3.	Prioriteet 3 Tegutsemispoliitikate suutlikkuse arendamine, koordineerimise ning kultuuridevahelise pädevuse arendamine liikmesriikides erinevate tasandite ja valitsuse osakondade vahel	50
3.4.	Prioriteet 4 Liikmesriikide vahelise lõimumiskogemuste, tulemuslike tegutsemispraktikate ja teabe vahetamine	53
4.	ÜHILDUVUS TEISTE VAHENDITEGA.....	55
5.	LÕIMUMISKAVA RAKENDAMISE RAAMISTIK.....	57
5.1.	Programmi avalikustamine.....	57
5.2.	Partnerluspõhimõtte rakendamiseks valitud lähenemisviis.....	57
6.	TEGEVUSTE MAKSUMUSE PROGNOOS	59
6.1.	Euroopa Komisjoni panus	59
6.2.	Üldine rahastamisplaan.....	60

1. OLUKORD LIIKMESRIIGIS

Liikmesriigis valitseva lähteolukorra kirjeldus Fondi eesmärkidega kaetud tegutsemisvaldkonnas.

1.1. Riiklik olukord ja seda mõjutavad rändevood

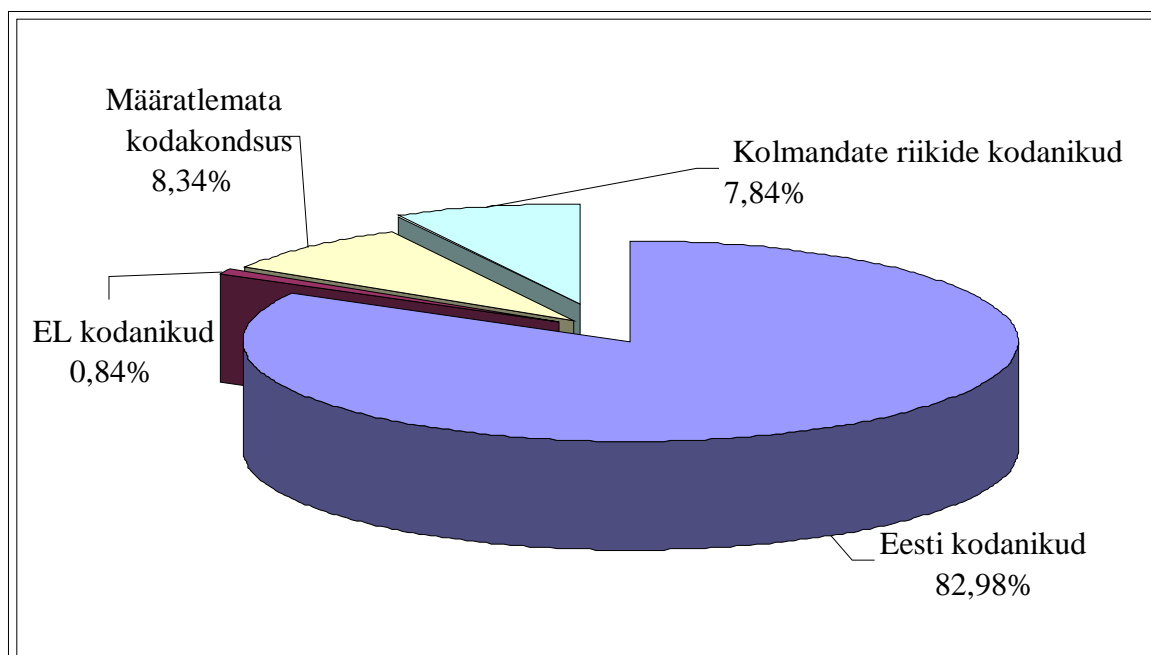
Peamised faktid

2008. aasta septembri seisuga¹ on Eesti alaliste elanike õiguslik staatus järgmine:

- 1 113 535 Eesti kodanikku
- 116 701 teiste riikide kodanikku
- 112 173 määratlemata kodakondsusega isikut

Eesti alalistest elanikest 83% on Eesti Vabariigi kodanikud. Seaduslikult Eestis elavad kolmandate riikide kodanikud (edaspidi KRK), kaasa arvatud määratlemata kodakondsusega isikud² moodustavad enam kui 16% koguelanikkonnast, mis on Euroopa Liidus üks kõrgemaid näitajaid. 2007. aastal elas Eestis kokku ligikaudu 1 342 409 inimest.

Joonis 1. Eesti elanike õiguslik staatus³

Mis puutub teiste riikide kodanikesse, siis teatas Venemaa Föderatsiooni saatkond Tallinnas 2008. aastal, et saatkonnas on Eesti alaliste elanikena⁴ registreerunud ligikaudu 110,000

1 Allikas: Rahvastikuregister

2 EIF eesmärke arvestades viitab „KRK“ edaspidi kolmandate riikide kodanikele ning määratlemata kodakondsusega isikutele

3 Allikas: Rahvastikuregister ning Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/eng/statistics>

4 Baltic News Service, 1. oktoober 2008

Venemaa Föderatsiooni kodanikku, kuigi tegelikult on nende osatähtsus elanikkonna seas on väiksem. 1. septembri 2008.a seisuga on Kodakondsus- ja Migratsiooniamet Eestis elavatele Venemaa Föderatsiooni kodanikele välja andnud 96 131 elamisluba⁵.

2008. aasta seisuga on olukord KRK-de etnilise tausta osas järgmine.

Etnilised vähemused moodustavad 31% Eesti elanikkonnast, ja:

- 50% neist omab Eesti kodakondsust (u 200 000 inimest);
- 23% on kolmandate riikide (enamuses Venemaa Föderatsiooni) kodanikud (u 96 000 inimest, lisaks 5500 Ukraina kodanikku ja 1600 Valgevene kodanikku);
- 27% on määratlemata kodakondsusega isikud (u 112 000 inimest);
- Euroopa Liidu kodanike arv etniliste mitte-eestlaste seas on märkimisväärselt väiksem (ligikaudu 11 000 inimest).

Seetõttu kuulub enam kui pool etnilistest mitte-eestlastest EIF otsese sihtrühma hulka, mis oli ka põhjus fondide eraldamiseks Eestis.

Ajalooline ülevaade kolmandate riikide kodanikest alates aastast 1991

1991. aasta augustis taastati 1918. aastal loodud Eesti Vabariigi iseseisvus õigusliku järjepidevuse aluse. Tulenevalt 1938. aasta kodakondsuse seaduse taaskandamisest on automaatselt Eesti kodanikud need isikud, kes olid 1940. aasta 16. juuni seisuga Eesti kodanikud, samuti nende otsesed järeltulijad. 1938. aasta kodakondsuse seadus sätestas ius sanguinis printsiibi, mis tähendab, et automaatselt saab kodakondsuse üksnes see, kelle sünni hetkel on vähemalt üks tema vanematest Eesti kodanik.

Peale Eesti iseseisvuse taastamist oli 1. ja 2. põlvkonna immigrantidel (endistel Nõukogude Liidu kodanikel) võimalus taotleda Eesti kodakondsust naturalisatsiooni korras, mis tähendas vastavust paiksuse nõuetele, eesti keele oskust ning teadmisi Eesti Vabariigi põhiseadusest ja kodakondsuse seadusest. 1998. aastal täiendati kodakondsuse seadust sättega, mille kohaselt võimaldati saada Eesti kodakondsus ka määratlemata kodakondsusega isikute lastel, kes on sündinud pärast 26. veebruari 1992 ning kelle vanemad on Eestis seaduslikult elavad määratlemata kodakondsusega isikud. Alates 1995. aastast on kodakondsuse seadusesse sisse viidud ka muid täiendusi, mis on samuti pakkunud konkreetsetele sihtrühmadele (vanematele inimestele, perekondade taasühinemise juhtudel jne) võimalusi kodakondsuse taotlemiseks lihtsustatud tingimustel.

Vastavalt 1993. aasta välismaalaste seadusele pidid mittekodanikest elanikud taotlema elamisluba. Elamisluba tuli taotleda ligikaudu 350 000 Eestis elaval isikul. Välismaalaste seadus ei võimaldanud paljudel välismaalastel elamisluba saada. Seaduse rakendamiseks kehtestati Vabariigi Valitsuse määrusega 21.septembril 1993 välismaalastele elamis- ja tööolubade andmise ja pikendamise kord, mille alusel hakati elamislube väljastama.

1995. aasta keeleseadusega defineeriti kõik keeled peale eesti keele võõrkeelteks. Lisaks sätestati, et inimesed, kes ei räägi eesti keelt, võivad kasutada avalikes asutustes suulisel suhtlemisel muid keeli üksnes kokkuleppel ametiisikutega ning juhul, kui need ametiisikud

⁵ Vt joonis 5. Kehtivad elamisloa riikide lõikes, 2002–2008 1. poolaasta, lk 9

seada valdavad. Kuid piirkondades, kus üle 50% alalistest elanikest ei räägi emakeelena eesti keelt, lubati neil kohalike ametiisikutega suhelda oma emakeeles.

Oma emakeele tõttu sageli „venekeelseks elanikkonnaks“ nimetatavad KRK-d ja nende järeltulijad moodustasid 1991. aastal umbes 40% Eesti elanikkonnast (võrdluseks võib öelda, et sõjaeelisel perioodil oli vastav protsent 8). Määratlemata kodakondsusega isikutest kuulus umbes 25% vanuserühma 0–19, 31% vanuserühma 20–39 ja 29% vanuserühma 40–59. Need kolm vanuserühma moodustasid Eesti kodakondsuse potentsiaalsed taotlejad.

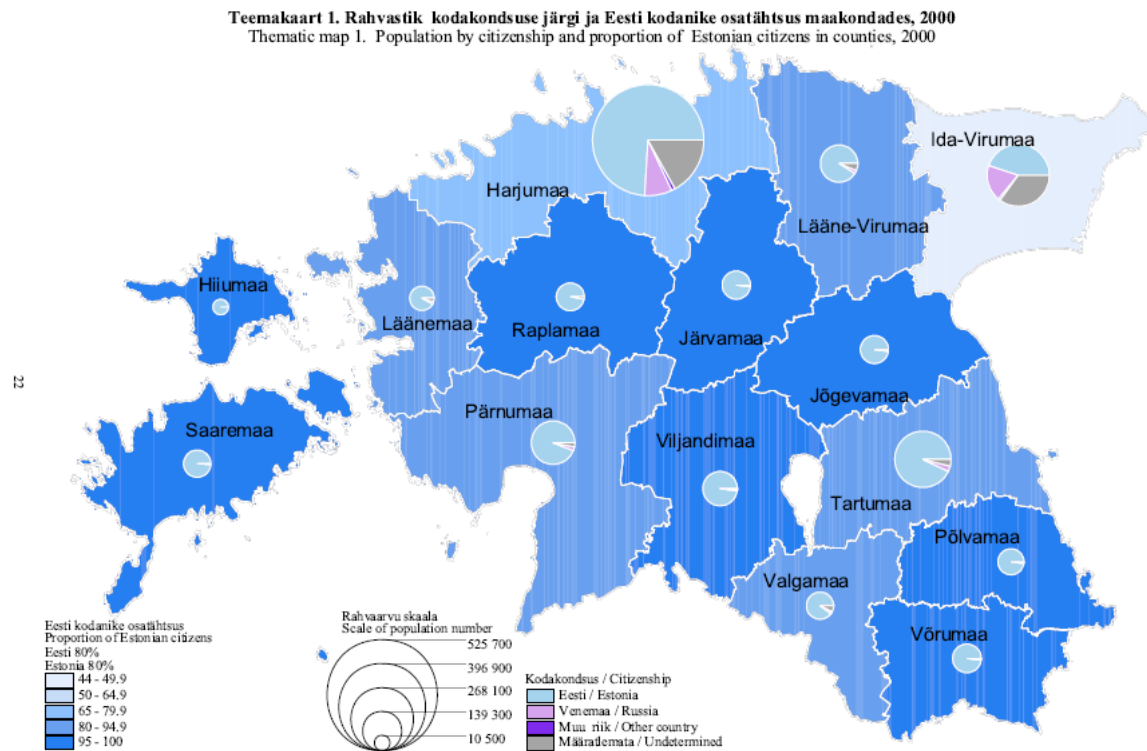
Tabel 1. Määratlemata kodakondsusega isikud vanuserühmade lõikes⁶

vanus	kokku	vanus	kokku	vanus	kokku	vanus	kokku	vanus	kokku
		0-4	5 130	20-24	13 621	40-44	15 965	60-64	8 803
		5 -9	7 914	25-29	12 880	45-49	15 403	65-69	5 764
		10-14	14 972	30-34	11 425	50-54	11 892	70-74	5 484
		15-19	14 415	35-39	14 659	55-59	6 834	75-79	2 790
								80-84	1 214
								85-89	1 120
								90-	64
0-	170 349	0-19	42 431	20-39	52 585	40-59	50 094	60-	25 239
%		%		%		%		%	
100		25		31		29		15	

Piirkondlikult elab enamik KRK-sid Põhja- ja Kirde-Eestis. Seda tingib asjaolu, et enamik 1. põlvkonna KRK-sid saabusid tööle Eesti suurtesse tööstusettevõtetesse, mis asusid Nõukogude ajal Põhja- ja Kirde-Eestis.

⁶ Allikas: Rahvaloendus 2000

Joonis 2. Rahvastik kodakondsuse lõikes ja Eesti kodanike osatähtsus maakondades, 2000⁷

Nõukogude ajal ei olnud enamik KRK-sid Eesti ühiskonda lõimunud ega rääkinud enamasti eesti keelt. Alates taasiseseisvumisest 1991. aastal kogesid paljud neist suuri raskusi kohanemisel Eestis tekkinud uue olukorraga, kus nad ei olnud enam domineeriva rahvuse esindajad ning kus ametlikuks riigikeeleks sai eesti keel, mida vähesed neist oskasid.

Allolev tabel annab teavet Eesti elanikkonna emakeele ning igapäevaselt kasutatava keele kohta vastavalt elanike õiguslikule staatusle.

Tabel 2. Eesti elanikkonna emakeel ja igapäevaselt kasutatav keel vastavalt elanike õiguslikule staatusle⁸

Etniline päritolu	Kokku	Neist emakeelena rääkijaid					emakeel teadmata
		rahvus	muu	kellest			
		keel	keel	eesti	vene	muu keel	
Kokku	1 370 052	1 285 948	74 915	11 324	61 959	1 632	9 189
Eestlased	930 219	910 493	18 385	..	17 985	400	1 341
venelased	351 178	344 796	5 595	5 062	..	533	787
ukrainlased	29 012	11 923	17 044	481	16 486	77	45
valgevenelased	17 241	4 953	12 270	144	12 014	112	18
soomlased	11 837	4 554	7 267	3 701	3 534	32	16

7 Allikas: Rahvaloendus 2000

8 Allikas: Rahvaloendus 2000

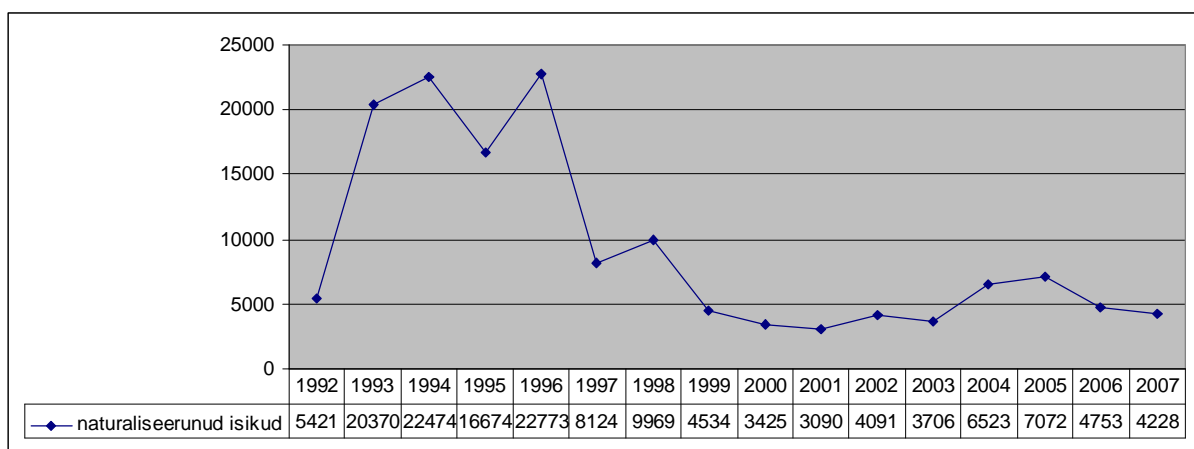
kõik muud	30 565	9 229	14 354	1 936	11 940	478	6 982
Eesti kodanikud	1 095 743	1 051 925	40 994	9 467	30 748	779	2 824
Eestlased	922 204	904 567	16 455	..	16 087	368	1 182
venelased	141 907	137 340	4 192	3 984	..	208	375
ukrainlased	8 423	3 010	5 392	352	5 016	24	21
valgevenelased	3 887	878	3 003	107	2 862	34	6
soomlased	8 518	3 199	5 308	3 269	2 037	2	11
kõik muud	10 804	2 931	6 644	1 755	4 746	143	1 229
Venemaa	86 067	77 994	7 665	303	7 138	224	408
kodanikud							
Eestlased	692	380	308	..	306	2	4
venelased	73 379	72 904	407	268	..	139	68
ukrainlased	5 217	2 269	2 944	6	2 927	11	4
valgevenelased	2 845	979	1 865	7	1 849	9	1
soomlased	347	111	235	16	219	-	1
kõik muud	3587	1351	1906	6	1837	63	330
Muude riikide	8 941	6 139	2 638	112	2 337	189	164
kodanikud							
Eestlased	165	136	28	..	21	7	1
venelased	1 048	1 014	31	3	..	28	3
ukrainlased	2 521	1 665	855	14	836	5	1
valgevenelased	1 265	540	725	3	711	11	-
soomlased	874	755	119	60	32	27	-
kõik muud	3068	2029	880	32	737	111	159
Kodakondsus	170 349	146 346	23 356	1 393	21 528	435	647
määratlemata							
Eestlased	4 896	3 336	1 535	..	1 515	20	25
venelased	133 346	132 168	937	779	..	158	241
ukrainlased	12 760	4 949	7 797	107	7 653	37	14
valgevenelased	9 195	2 542	6 643	25	6 560	58	10
soomlased	2 065	478	1 584	353	1 228	3	3
kõik muud	8 087	2 873	4 860	129	4 572	159	354
Kodakondsus	8 952	3 544	262	49	208	5	5 146
teadmata							
Eestlased	2 262	2 074	59	..	56	3	129
venelased	1 498	1 370	28	28	..	-	100
ukrainlased	91	30	56	2	54	-	5
valgevenelased	49	14	34	2	32	-	1
soomlased	33	11	21	3	18	-	1
kõik muud	5019	45	64	14	48	2	4910

Valdav enamus tänapäeva KRK-dest (peamiselt sisserändajate 1. põlvkond ja nende järeltulijad) kasutavad emakeelena ülekaalukalt vene keelt. Vähese eesti keele oskuse, nõrkade sotsiaalsete võrgustike ning puuduliku Eesti kodanikuidentiteedi tõttu on paljude KRK-de osalemine Eesti ühiskondlikus elus olnud piiratud. Eesti keele oskuse puudumine on olnud üks peamisi takistusi KRK-de lõimumisel Eesti tööturule ja avalikku ellu.

Lisaks loob seaduslikult Eestis elavate sisserändajate ja eestlaste vaheliste sotsiaalsete võrgustike puudumine barjääre KRK-de ühiskondlikus elus osalemisele. Eriti murettekitav on tõsiasi, et paljud noored KRK-de hulka kuuluvad inimesed tunnevad, et neil on Eesti tööturul osalemiseks ja haridusel põhineva tööalase karjääri edasiarendamiseks ebapiisavad võimalused.

Väljakutseks on olnud suure arvu määratlemata kodakondsusega inimeste naturaliseerimine⁹. Vahemikus 1992 kuni 31.08.2008 on naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse saanud 148 827 inimest. Enamik neist isikutest (87 712) naturaliseeriti 1996. aasta lõpuks.

Joonis 3. Aastatel 1992–2007 naturaliseeritud Eesti kodanikud¹⁰

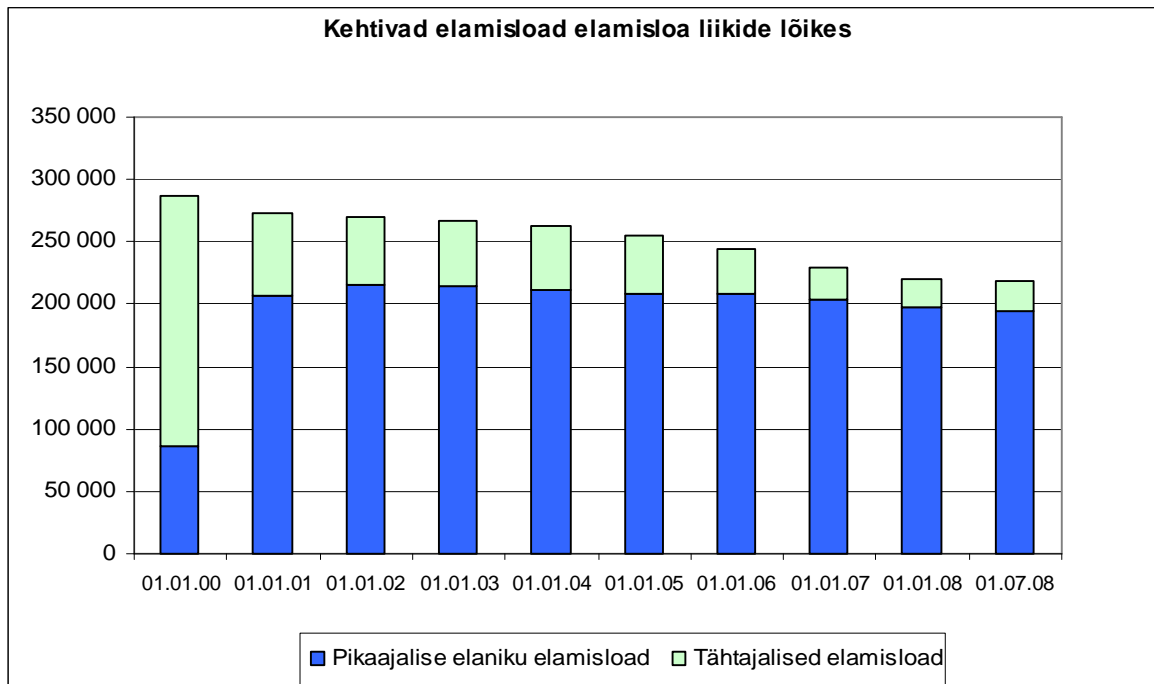
Enamik Eestis elavatest KRK-dest omab pikaajalise elaniku elamisluba. Seisuga 01.09.2008 omas pikaajalise elaniku elamisluba 193 578 KRK-d (k.a määratlemata kodakondsusega isikud) ning tähtajalist elamisluba ainult 24 034 KRK-d.¹¹

⁹ "Määratlemata kodakondsus" on mõiste, mida Eestis kasutatakse riikkondsuseta muulaste kohta. Seda rakendatakse nende endistest Nõukogude vabariikidest pärit migrantide ja nende laste kohta, kes ei suutnud või tahtnud pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist ühegi riigi kodakondsust taotleda.

¹⁰ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

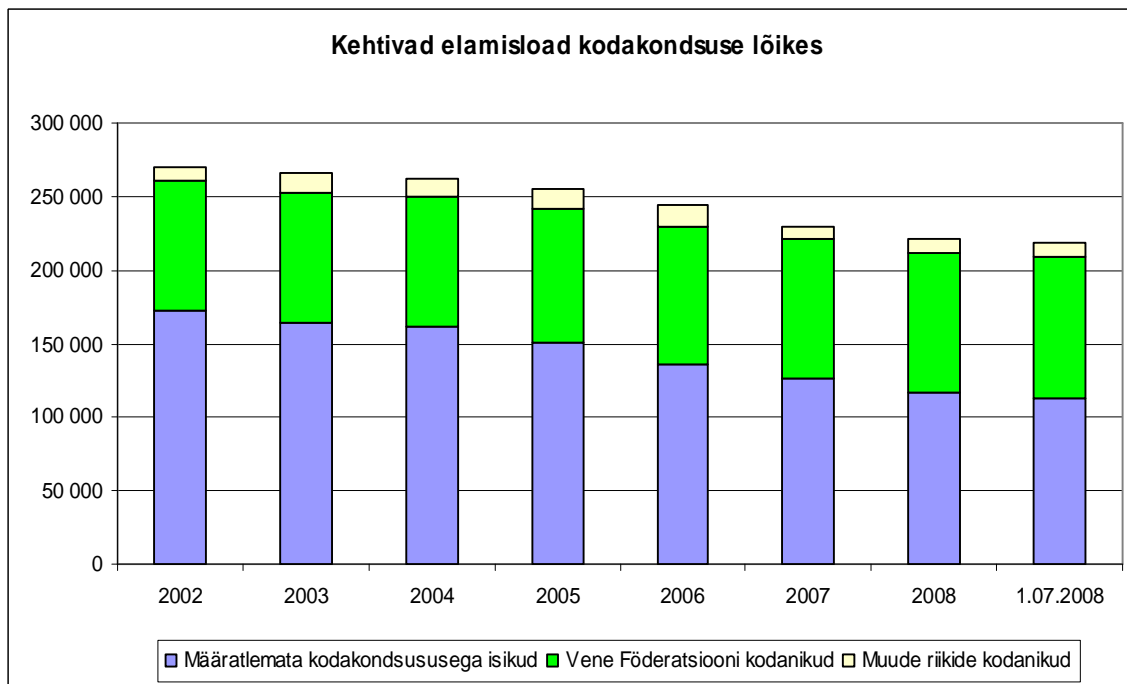
¹¹ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

Joonis 4. Kehtivad elamisload elamisloa liikide lõikes, 2000 kuni 2008 1. poolaasta¹²

Kaks peamist Eestis elavate KRK-de rühma on Venemaa Föderatsiooni kodanikud ning määratlemata kodakondsusega isikud. Elamisluba omavate KRK-de üldarv on alates 2002. aastast pidevalt vähenenud (enamasti tänu naturaliseerumisprotsessile).

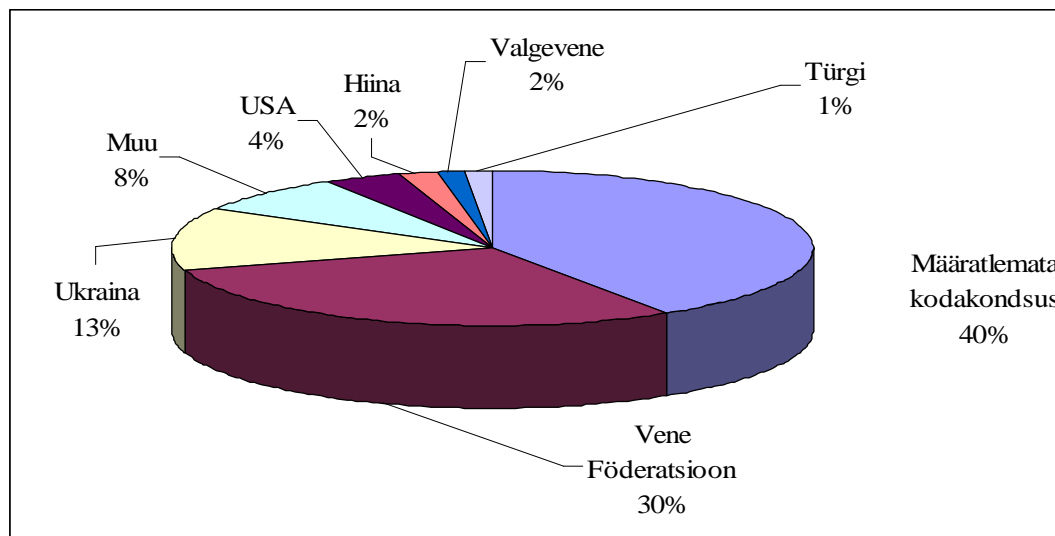
Joonis 5. Kehtivad elamisload kodakondsuse lõikes, 2002 kuni 2008 1. poolaasta¹³

¹²A Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

¹³ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

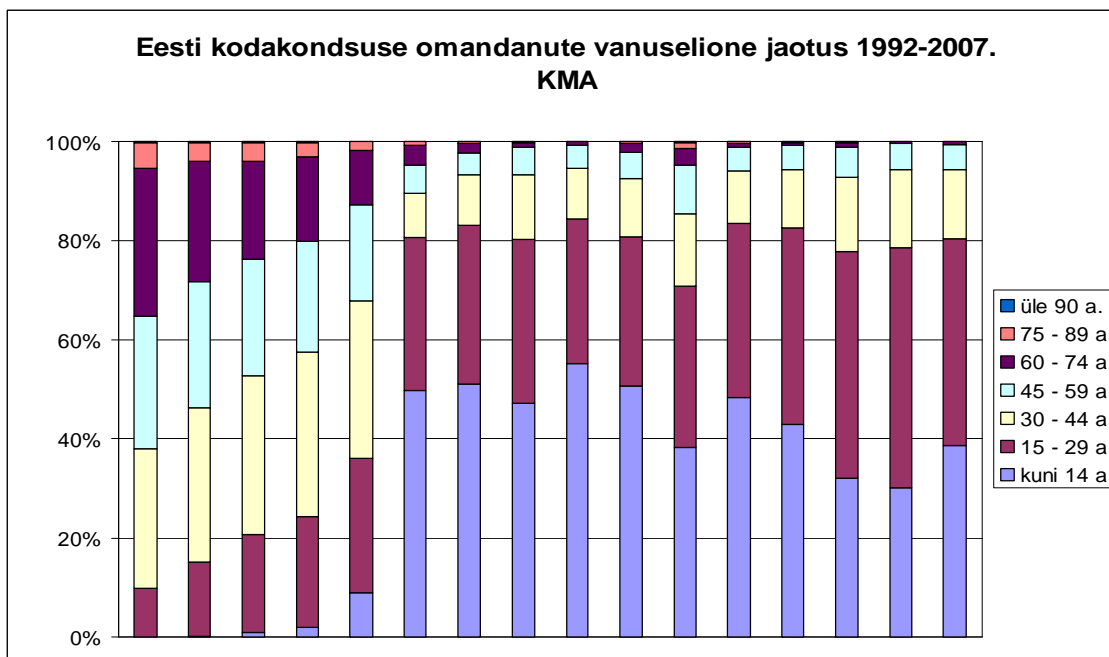
Joonis 6. KRK-dele 2007. aastal väljastatud ajutiste elamislubade jaotus¹⁴

2007. aastal anti välja 4065 tähtajalist elamisluba ning enamik neist väljastati kas Venemaa Föderatsiooni kodanikele või määratlemata kodakondsusega isikutele.

Naturaliseerunud Eesti kodanike seas on nooremate vanuserühmade osakaal alates 1997. aastast pidevalt tõusnud – enamasti seetõttu, et kodakondsuse seaduse muudatused on võimaldanud pärast 1992. aastat Eestis sündinud lastel omandada Eesti kodakondsus lihtsustatud korras ning ka selle tõttu, et on paranenud noorte eesti keele oskus, mis on vajalik kodakondsuseksami sooritamiseks.

Joonis 7. Naturaliseerunud Eesti kodanikud vanuserühmade lõikes¹⁵

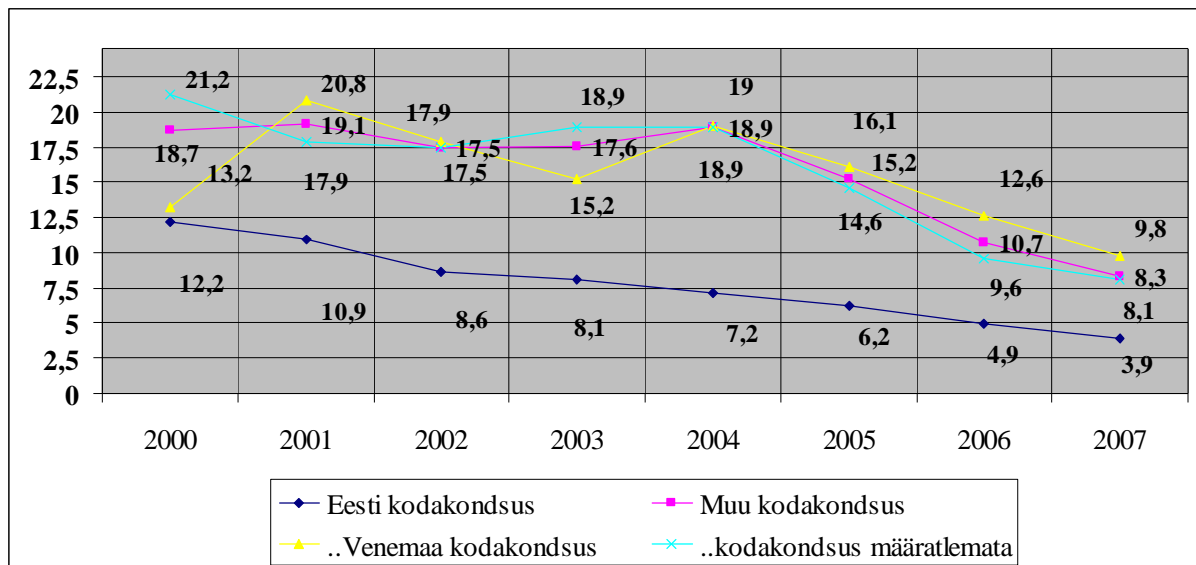
¹⁴ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

¹⁵ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

Alates 1990-ndatest aastatest on KRK-de töötusmäär olnud märkimisväärselt kõrgem kui eestlaste vastav näitaja. See on seostunud 1990-ndate algul toimunud majanduse restruktureerimisega, kus peamiselt KRK-dest elanikega Kirde-Eestis asuvad suured tööstusettevõtted lakkasid eksisteerimast ning töötusmäär kasvas muude Eesti piirkondadega võrreldes kiiresti.

Viimasel ajal on tööturul toimunud positiivsed arengud, mis on positiivselt mõjutanud KRK-de positsiooni tööhõives. Kuigi 2007. aastal oli eestlaste ja KRK-de töötusmäär tööturul erinev, vähenes see viimase sihtrühma osas oluliselt. 2007. aastal oli 15–74-aastaste Eesti kodanike töötusmäär 4,9% ning muude riikide kodanike töötusmäär 10,7%.

Joonis 8. Töötusmäär 2000–2007 vastavalt õiguslikule staatusele¹⁶

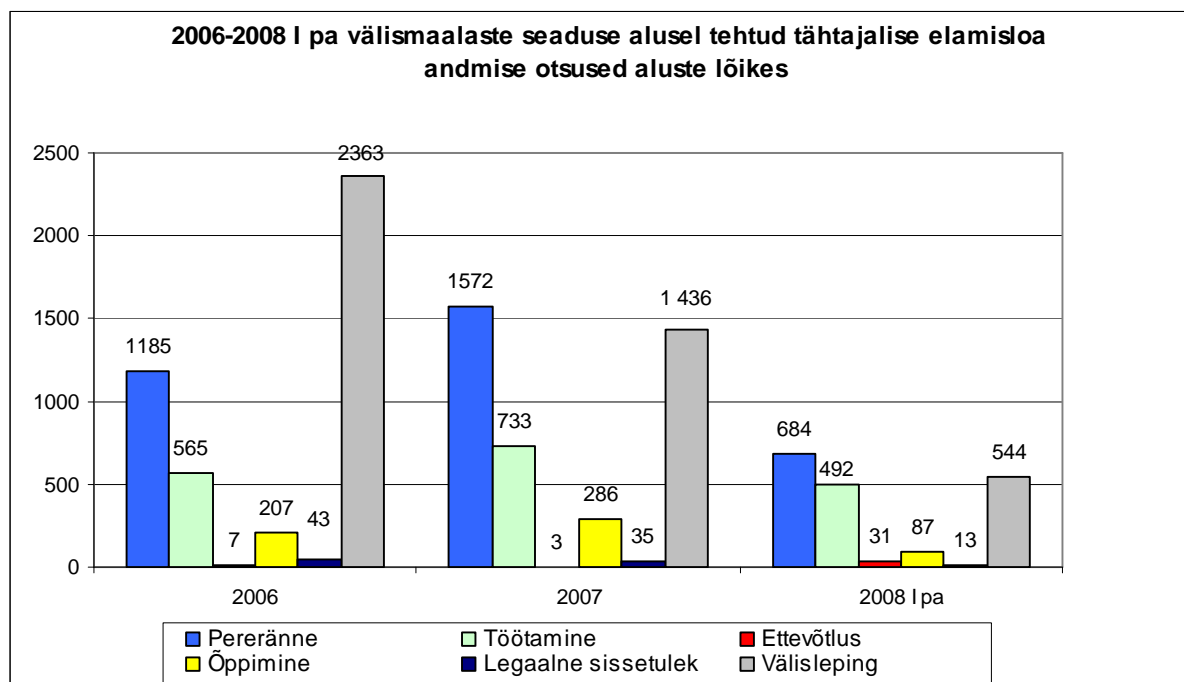
Nõukogude ajast alates on Eestis olnud kakskeelne haridussüsteem. Praegu õpib 20% õpilastest vene õppekeelega koolides. Et aineõpetus toimub peamiselt vene keeles ja neis koolides õpivad peamiselt KRK-d, on õpilaste eesti keele oskus puudulik ning sotsiaalne võrgustik Eesti kodakondsusega õpilastega nõrk. Samas on suund sellele, et KRK-st õpilased lähevad üha enam õppima eestikeelsetesse koolidesse ning vene õppekeelega koolide õpilaste arv väheneb.

Lisaks pärast Teist maailmasõda sisserännanutele elavad Eestis ka uusimmigrandid, kes on Eestisse saabunud hiljem (pärast Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal). Nende inimeste arv Eestis on hetkel suhteliselt väike. Nende tööturul toimetuleku ja Eesti eluga kohanemise võime kohta pole seetõttu eraldi uurimust koostatud.

Tähtajaliste elamislubade andmise statistika näitab, et enamik taotlejaid tuleb Eestisse pererändega seotult või välislepingute alusel.

¹⁶ Allikas: Eesti Riiklik Statistikaamet.

Joonis 9. Tähtajalise elamisloa andmise otsused aluste lõikes, 2005–2008 1. poolaasta¹⁷

Seoses Euroopa Liiduga liitumisega ning kiire majanduskasvuga võib sellegipoolest prognoosida töö ja ettevõtluse tõttu saabuvate uusimmigrantide osakaalu suurenemist, mis muudab Eesti etnilise koosseisu mitmekesisemaks. Seega peab Eesti riik olema valmis väljakutseteks, mis seostuvad uusimmigrantide lõimumisega Eesti ühiskonda. Nende inimeste hulka kuuluvad töötajad, kes on saanud Eestisse teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest ning kolmandatest riikidest, samuti nende pereliikmed, varjupaigataotlejad, põgenikud ning muud immigrandid.

Uusimmigrantide lõimumine Eesti ühiskonda on üks Vabariigi Valitsuse uue lõimumispoliitika 2008–2013 alaeesmärkidest. See tähendab, et täiskasvanud uusimmigrantidele (kaasa arvatud võõrtöölised) on loodud võimalused õppida eesti keelt ja osaleda Eesti kultuuri ning ühiskonda tutvustavatel kursustel, säilitades samal ajal oma keele ja kultuuri.

Muude asjade seas hõlmab see ka tutvustavate kursuste väljatöötamist. Viimastel aastatel on Eesti koolid saanud esimesed kogemused uusimmigrantide lastega (kaasa arvatud varjupaigataotlejad), kes ei valda koolis kasutatavat õppekeelt. Eesti haridusinfo süsteemi andmetel õppis akadeemilisel aastal 2006/2007 Eesti koolides 92 uusimmigrantide last. See loob õpetajate koolitamisest, nõustamisest ning õppematerjalide koostamisest uusi väljakutseid. Ülaltoodule toetudes on Vabariigi Valitsuse lõimumispoliitika suunatud tasakaalustatud ja demokraatliku ühiskonna arendamisele. Et tegemist on keerulise ja vastuolulise protsessiga, nõuab see pikaajalist ja süstemaatilist toetust Eesti riigilt.

¹⁷ Allikas: Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, <http://www.mig.ee/index.php/mg/est/statistika>

Selles kontekstis on oluline rõhutada, et Eesti riiklik lõimumispoliitika on olemuselt avaram kui IF tegevusskaala, ning on suunatud kõikidele vähemustaustaga inimestele olenemata nende Eestisse saabumise ajast või õiguslikust staatusest Eestis. Seetõttu käsitleb mitmeaastane mudelprogramm üksnes neid ELS-i sihtrühmi, kes on IF osas valimiskõlblikud.

1.2. Lükmesriigi senised meetmed

Lõimumispoliitika kehtestamine alates 1990-ndate aastate keskpaigast

1990-ndate aastate teisel poolel algatas Eesti Vabariigi Valitsus ühiskonna lõimumise kontseptuaalse baasi rajamise. 1997. aastal ÜRO arendusprogrammi initsiatiivil koostatud dokument „Mitte-eestlaste integreerimine Eesti ühiskonda: lähtekohad“ moodustas aluse nii lõimumise dokumentidele, mis koostati Vabariigi Valitsuses aastatel 1998–1999, kui ka riiklikule programmile „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007“ (edaspidi RP 2000–2007). „Mitte-eestlaste integreerimine Eesti ühiskonda: suuniste väljatöötamine“ uuris lõimumist, toetudes sotsiaalsete rühmituste ning poliitilisele, kultuurilisele, hariduslikule, meedia- ja majanduspoliitikale ning regionaalpoliitika aspektidele antud piirkonnas – samad teemad, mis on kitsamalt või avaramalt kaetud ka RP 2000–2007 raames.

16.07.1997 moodustas Vabariigi Valitsus 17-liikmelise ekspertkomitee, et uurida Eesti demograafilist olukorda ja etniliste vähemuste Eesti ühiskonda lõimumist ning anda Vabariigi Valitsusele asjakohaseid soovitusi. Komitee peamiseks ülesandeks sai riikliku lõimumispoliitika aluste väljatöötamine. 10.02.1998 kinnitas valitsus ekspertkomitee esitatud dokumendi kavandi nimetusega „Eesti riikliku integreerimispoliitika alused mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda“. Kõnealune dokument oli arutlusel Riigikogus ja võeti vastu 10.06.1998. Dokument oli loogiline järg dokumendile „Mitte-eestlaste integreerimine Eesti ühiskonda: suuniste väljatöötamine“ ning avalikustas kontsentreeritud vormis tulevase riikliku lõimumispoliitika rõhuasetused ja eesmärgid. „Eesti riikliku integratsioonipoliitika alused mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda“ toimib ka RP 2000–2007 baasina, mis keskendub paljudes aspektides mitte-eestikeelse hariduse valdkonnas teostatud muutustele, pöörates erilist tähelepanu laste ja noorte sihtrühmadele. Teine lõimumisprotsessi oluline ülesanne on võimaldada mitte-eestlastel oma etnilise identiteedi säilitamine; sellest tulenevalt pühendab riiklik programm erilist tähelepanu ka mitte-eestlaste võimalustele omandada haridus oma emakeeles ning hoida alal oma kultuuri.

Lõimumispoliitika elluviimine alates aastast 2000

Lõimumispoliitika rakendamiseks ning konkreetsete tegevust elluviimiseks otsustas Vabariigi Valitsus võtta 2000. aastal vastu riiklik programm „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–

2007“ (edaspidi RP 2000–2007).¹⁸ See kujutab endast tegevusplaani valitsusasutustele ja muudele institutsioonidele, võttes kokku riikliku lõimumispoliitika eesmärgid ja tegevused. Lõimumispoliitika üldised eesmärgid on sidusa ühiskonna loomine, kus lisaks ühiste huvidele, sotsiaalsetele institutsioonidele ja väärtustele on olemas ka vähemustele loodud võimalused säilitada oma kultuurilised eripärad.

Programm koostati koostöös ministeeriumide ja nende allasutuste, maavalitsuste, kõrgemate õppeasutuste, uurimisasutuste, vähemuste ühenduste ning muude institutsioonidega. Programmile järgneb valitsuse lõimumiskava aastateks 2008–2013. RP 2000–2007 jagas lõimumisprotsessi kolmeks valdkonnaks: lingvistilis-kommunikatiivne, õiguslik-poliitiline ja sotsiaalmajanduslik lõimumisprotsess.

Meetmete osas koosnes RP 2000–2007 neljast allprogrammist.

I. Alaprogramm “Haridus”, millel on 2 alleesmärki

- Põhikooli lõpetanu on ühiskonnapädev ja valdab eesti keelt kesktasemel
- Keskkhariduse omandanud noored valdavad olme- ja tööalaseks suhtluseks vajalikul määral keelt, suudavad õppida eesti keeles

II. Allprogramm “Etniliste vähemuste haridus ja kultuur”

- Eesmärk: Etnilistel vähemustel on võimalused hariduse saamiseks emakeeles ja oma kultuuri säilitamiseks

III. Allprogramm “Eesti keele õpe täiskasvanutele”

- Eesmärk: Täiskasvanud mitte-eestlastele on loodud võimalused eesti keele oskuse parandamiseks ja sotsiokultuurilise pädevuse tõstmiseks

IV. Allprogramm “Sotsiaalne pädevus”

- Eesmärk: Eesti elanikkond on sotsiaalselt pädev; eesmärk on jagatud 3 alleesmärgiks.
- Eesti elanikud osalevad aktiivselt kodanikuühiskonna arendamisel sõltumata nende rahvusest ja emakeelest.
- Eestlaste ja mitte-eestlaste hoiakud on riikliku programmi põhieesmärkide saavutamist soodustavad
- Tõsiste sotsiaalsete erivajadustega elanikkonna gruppide olukorra paranemine

Riikliku programmi klauslid on moodustanud aluse kõikidele üksikasjalikele allprogrammide tegevusplaanidele, mis on välja töötatud ministeeriumisisestes töörühmades (vastava allprogrammi eest vastutavates institutsioonides) rahvastikuministri egiidi all. RP 2000–2007 lõpparuanne esitatakse valitsusele 2008. aastal, loetledes lõimumisvaldkonnas saadud peamised tulemused ja allesjäänud ülesanded. Kuid juba praegu on võimalik välja tuua järgmised olulised RP 2000–2007 tulemused.

¹⁸ RP 2000–2007 on elektroonilisel kujul olemas aadressil: http://www.rahvastikuminister.ee/public/state_programme111.pdf

I. Allprogramm “Haridus”

Vene õppekeelega gümnaasiumite alamastme ja ülemastme õppuritele ning venekeelsete kutsehariduskoolide õppuritele suunatud eestikeelsete aineõppekursuste arvu suurendamine, sealhulgas:

- kõik 63 gümnaasiumi (klassid 10–12) valmistatakse ette üleminekuks eesti keelele kui vähemalt 60% aineõppe andmise keelele
- 50 lasteaeda ja põhikooli osaleb keelekümblusprogrammis
- on käivitatud eesti- ja venekeelsete koolide ühine õppekavade koostamine ja koostöö
- kokku umbes 20 000 eesti- ja venekeelset last osales suvelaagrites ning perevahetusprogrammides
- on algatatud uusimmigrantide laste lõimumisprotsess: õppematerjalid, õpetajate tööjuhendid ning õpetajate täiendusõppe programmid, et valmistada neid ette multikultuurilises klassis ees ootavateks väljakutseteks

II. Allprogramm “Etniliste vähemuste haridus ja kultuur”

- umbes 35-40 etniliste vähemuste kultuuriühiskondade projekti sai iga-aastast toetust
- umbes 15 etniliste vähemuste pühapäevakooli sai iga-aastast toetust
- õpetajate koolitamine pühapäevakoolides etniliste vähemuste keele ja kultuuri teemadel
- umbes 150 etniliste vähemuste kultuurilist kogukonda sai iga-aastast toetust administratiivkulude katmiseks

III. Allprogramm “Eesti keele õpe täiskasvanutele”

- kokku umbes 12 000 inimest sai keelekursuse õppemaksust 50% tagasimakse
- kokku umbes 2000 avaliku sektori töötajat (politseinikud, päästeteenistuse töötajad, meditsiinipersonal jne) osales tasuta keelekursustel

IV. Allprogramm “Sotsiaalne pädevus”

- kokku umbes 3000 kodakondsuse taotlejat osales tasuta ettevalmistuskursustel põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami sooritamiseks
- umbes 127 000 määratlemata kodakondsusega inimese seas levitati infot teadlikkuse tõstmiseks Eesti kodakondsuse taotlemise nõuetest
- vähemalt 1 raadio- ja 1 teleprogramm said iga-aastast toetust, k.a:
 - venekeelsed raadioprogrammid
 - vähemuskeelsed raadiosaated (ukraina, heebrea, jidiš, valgevene)
 - venekeelsed ja kakskeelsed teleprogrammid

1.3. Riiklike ressursside eraldised kokku

RP 2000–2007 rahastamisskeem on tegevusplaanides 2000–2003 ning 2004–2007. Riikliku programmi täideviimiseks aastatel 2000–2007¹⁹ eraldatud fondid koosnevad: a) riiklikust rahastamisest (läbi ministriumide eelarvete) ja b) välisabist (peamiselt EL-i rahastused, eriti Phare (kuni aastani 2004), üleminekutoetuse programmid ja ESF (alates aastast 2004), kahepoolne abi (kuni aastani 2004; Kanadalt, Ameerika Ühendriikidelt, Ühendkuningriigilt, Taanilt, Norralt, Rootsilt, Soomelt, Hollandilt jne).

Joonis 2. Riikliku programmi kulud vahemikus 2004–2007

Allprogramm	Allikas	Kulu (tuhandetes Eesti eurodes)								
		2000	2002	2002	2003	2004	2005	2006	2007	KOKKU
I. Haridus	riigieelarve	1 527	908	374	629	849	747	1 475	1 674	8 183
	välisabi	807	730	892	609	1 672	693	854	902	7 159
	<i>Kokku</i>	<i>2 334</i>	<i>1 638</i>	<i>1 266</i>	<i>1 238</i>	<i>2 520</i>	<i>1 440</i>	<i>2 330</i>	<i>2 576</i>	15 342
II. Etniliste vähemuste haridus ja kultuur	riigieelarve	187	347	218	234	287	290	399	460	2 422
	välisabi	39	115	78	54	0	0	0	0	286
	<i>Kokku</i>	<i>226</i>	<i>462</i>	<i>295</i>	<i>289</i>	<i>287</i>	<i>290</i>	<i>399</i>	<i>460</i>	2 708
III. Eesti keele õpe täiskasvanutele	riigieelarve	52	63	12	85	0	190	184	272	857
	välisabi	795	379	417	323	515	546	277	320	3 571
	<i>Kokku</i>	<i>846</i>	<i>442</i>	<i>429</i>	<i>407</i>	<i>515</i>	<i>736</i>	<i>461</i>	<i>591</i>	4 428
IV. Sotsiaalne pädevus	riigieelarve	83	118	227	135	210	558	175	254	1 759
	välisabi	152	285	46	211	162	113	497	1 022	2 488
	<i>Kokku</i>	<i>234</i>	<i>403</i>	<i>272</i>	<i>345</i>	<i>372</i>	<i>672</i>	<i>672</i>	<i>1 277</i>	4 247
V. Programmi haldamine ja hindamine, institutsionaalne arendamine	riigieelarve	209	293	379	420	506	486	525	686	3 503
	välisabi	155	158	130	93	32	148	16	565	1 296
	<i>Kokku</i>	<i>364</i>	<i>450</i>	<i>509</i>	<i>512</i>	<i>538</i>	<i>634</i>	<i>541</i>	<i>1 251</i>	4 799
Kulud kokku, I-V	riigieelarve	2 057	1 728	1 210	1 502	1 851	2 271	2 759	3 345	16 725
	välisabi	1 947	1 667	1 562	1 289	2 381	1 500	1 645	2 810	14 800
	Kokku	4 004	3 395	2 772	2 791	4 232	3 771	4 404	6 155	31 525

¹⁹ Allikas: RP 2000–2007 elluviimise aastaaruanded 2000–2006 ning riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007“ üksikasjalikud tegevusplaanid aastateks 2003–2004 ja 2004–2007

Sisserände tingimused

Välismaalaste seaduse kohaselt võib tähtajalist elamisloa Eestis taotleda majandusliku tegevuse eesmärgil (nt palgatöö, töötamine FIE-na, ettevõtluseks); perekonnaga taasühinemise eesmärgil (elamisloa abikaasa või lähedase sugulase juurde tulemiseks), õpinguteks, välislepingust tuleneva õiguse või kohustuse täitmiseks. Elamisloa võib anda aga ka näiteks kaaluka avaliku huvi korral (inimkaubandusega seotud kuriteo uurimiseks) ning isikule, kelle legaalne sissetulek võimaldab tema äraelamise Eestis. Välismaalaste seadus sätestab ka pikaajalise elaniku elamisloa saamise tingimused kolmanda riigi kodanikule, kes soovib Eestisse jääda alaliselt.

Välismaalaste seadus sätestab, et: „Iga-aastane sisserände piirarv on Eestisse sisserändavate välismaalaste piirarv, mis ei tohi ületada aastas 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast.“ Välismaalaste seadusesse on läbivalt sisse viidud erandid, sätestades need välismaalaste kategooriad, kes piirarvu alla ei kuulu (nt etnilised eestlased, pereränne, Ameerika Ühendriikide ja Jaapani kodanikud jms).

Pikaajalise elaniku elamisloaga välismaalane võib Eestis töötada ilma tööloata, lühiajalise töö (kaasa arvatud hooajatöö) tegemiseks peab välismaalane taotlema tööloa. Eesti süsteem on kombinatsioon fikseeritud sisserände piirarvust ning tööturu vajaduse arvestamisest. Lühiajalise tööloa taotlemine eeldab tööturu vajaduste analüüsi, mida teostab Tööturuamet. Tööloa saab taotleda Tööturuameti kohalikust büroost 15 päeva jooksul. Protseduur nõuab järgmiste asjaolude tõendamist: tööandja ei ole kolme nädala jooksul leidnud kõnealusele töökohale leidnud kvalifitseeritud ja sobivat Eesti kodanikku või elanikku; töökuulutus on avaldatud riiklikus ajalehes või Interneti tööportaalis; tööturul ei olnud eelneva kolme nädala jooksul sobivaid tööotsijaid; välismaalase kvalifikatsioon vastab asjaomastele kutsestandarditele, mida antud töö iseloom eeldab (teostatakse Eesti Kutsekoja portaali kaudu) ning välismaalane vastab asjakohastele nõuetele hariduse, tervisliku seisundi, oskuste ja teadmiste osas; ning kas teatud elukutsete puhul, kus seda nõutakse, on täidetud keelenõue. Täiendavate nõuete hulka kuuluvad registreerimine ja sissetulek.

Välismaalast, kellele antakse elamisloa õppimiseks, ei arvata sisserände piirarvu alla. Elamisloa õppimiseks võib välismaalasele anda õppimiseks Eesti riiklikult tunnustatud õppeasutuses, samuti aga osalemiseks ettevalmistuskursustel või praktilal. Välismaalasel peab olema püsiv legaalne sissetulek Eestis äraelamiseks; eluruumi kasutamise võimalus kogu Eestis viibimise aja jooksul; ning kindlustusleping, mis tagab tema haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumise samas ulatuses ravikindlustatud isikutega taotletava elamisloa kehtivusaajal, kui selle omamise vabastus ei tulene seadusest või välislepingust.

Seaduse järgi võib elamisloa õppimiseks alusel Eestis viibiv välismaalane Eestis töötada, kuid seda ainult õppetöövälisel ajal ning tööloa olemasolul. Ilma tööloata on õppuril õigus Eestis töötada oma õppekavakohase praktika eesmärgil, samuti aga juhul, kui välismaalane töötab õpetajana algkoolis, põhikoolis, gümnaasiumis või muus riiklikult tunnustatud õppeasutuses.

Hiljutised muudatused

Viimased suuremad muudatused välismaalaste seaduses tulenevad kohustusest rakendada siseriiklikusse õigusse erinevad Euroopa Liidu nõukogu direktiivid.

Nendeks on:

- i. 2003/109/EÜ, mis käsitleb pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatust
- ii. nõukogu direktiiv 2004/81/EÜ, mis käsitleb elamisoa andmist inimkaubandusohvrile

Pärast järgmiste direktiivide kooskõlastamist: 2003/109/EÜ nende KRK-de staatuse osas, kes on pikaajalised elanikud (OJ L 016, 23.01.2004); ning 2003/86/EÜ õigusest pere taasühendamiseks (OJ L 251, 03.10.2003, lk 12-18), tehti asjaomastesse õigusaktidesse kohased parandused.

Direktiivi 2003/109/EÜ eesmärk on kehtestada samased tingimused kolmandate riikide kodanikele EL liikmesriikides elamiseks ja töötamiseks. Direktiiv 2003/86/EÜ kehtestab kolmandate riikide kodanike pereliikmetele õiguse elada ja asuda liikmesriigis, tingimused pikaajalise elamisloa saamiseks, elamisloa tühistamise ja selle andmisest keeldumise alused ning pikaajalise residentide staatusest tulenevad õigused.

Pärast välismaalaste seaduse kooskõlla viimist Euroopa Nõukogu direktiiviga 2003/109/EÜ, kehtestati pikaajalise elaniku elamisluba. Pikaajalise residentide staatuse saamiseks tuleb riigis elada viis aastat järjest. Lisaks on põhitasemel keeleoskuse nõudena sisse viidud integratsioonikriteerium, mis on pikaajalise residentide staatuse saamise eeltingimuseks nii EÜ kui ka riiklikele pikaajalistele residentidele. Muud täitmist vajavad tingimused on kehtiva elamisloa olemasolu; registreerimisinõude täitmine; seadusliku sissetuleku nõude rahuldamine; adekvaatse tervisekindlustuse omamine; ning mis tahes takistavate asjaolude puudumine. Pikaajalistel elanikel on automaatne õigus töötada. Kategooriate hulka, mis on pikaajalise elaniku staatusest välja arvatud, kuuluvad inimesed, kes omavad: õpinguteks välja antud elamisluba või töötamise eesmärgil välja antud elamisluba, kui töö on ajutise iseloomuga.

Välismaalaste seadus pakub kahte perekondade taasühendamise võimalust: sissesõidu võimaldamine elamiseks koos abikaasaga (§12¹) ning sissesõidu võimaldamine elamiseks koos lähisugulasega (§12³). Eesti on täiel määral ära kasutanud maksimaalse resideerumisperiodi (kaks aastat), nagu näeb ette Euroopa Nõukogu direktiiv 2003/86/EÜ, mis käsitleb õigust perekonna taasühendamisele. Vabastus resideerumisperiodist antakse elamisloa valdajatele ettevõtluseks, doktoriõppes olevatele tudengitele ning piiratud residentide arvule, kes on saanud töötamise eesmärgil.

Vastavalt välismaalaste seaduse § 12³ on järgmised isikute rühmadel õigus perekonna taasühendamiseks lähisugulastena: alaealine laps, kes tuleb elama Eestis alaliselt elava vanema juurde; täiskasvanud laps, kui ta ei ole tervisehäire või puude tõttu võimeline iseseisvalt toime tulema; lapsevanem või vanavanem, kes tuleb elama Eestis alaliselt elava lapse või lapselapse juurde, kui vanem või vanavanem vajab hooldust ning tal ei ole võimalik oma asukohariiki või teise riiki jääda; ning eestkostja all olev isik, kes tuleb elama Eestis alaliselt elava eestkostja juurde, juhul kui eestkostja pidev seaduslik sissetulek kindlustab eestkostjalise isiku hooldamise Eestis. Vastavalt alajaotusele 12(11) on elamisluba omavatel

kolmandate riikide kodanikel õigus taasühinemiseks samadesse kategooriatesse kuuluvate isikutega, keda on ülal mainitud (Eesti kodanike osas), välja arvatud ülalpeetavate vanemate puhul. Lähisugulastele väljastatakse juhul, kui perekonna taasühinimine on lubatud, tähtajaline elamisluba.

Abikaasade või lähisugulaste taasühinemise puhul peavad olema täidetud järgmised tingimused: isikul, kelle juurde elama asumiseks elamisluba taotletakse, peab olema pidev seaduslik sissetulek, või peab kahe abikaasade ühine seaduslik sissetulek tagama perekonna toimetuleku Eestis; pereliige peab omama ravikindlustust, mis garanteerib mis tahes kulude katmise tema haigusest või vigastusest tulevate ravikulude osas kogu perioodi kestel, mille jooksul taotletav elamisluba kehtib; ning perekond peab omama Eestis registreeritud elukohta ning reaalselt eluaset.

Keeleseadus

Keeleseadus sätestab eesti keele staatuse Eesti Vabariigi riigikeelena (peatükk 1), võõrkeelte kasutamise riigiasutustes ja omavalitsustes (peatükk 2), vähemusrahvuste keelte kasutamise vähemusrahvuste kultuurilise omavalitsemise institutsioonides (peatükk 3), keelte kasutamise muudes valdkondades (peatükk 4), küsimused nimede, tiitlite ja info kohta (peatükk 5) ning muud tingimused (peatükk 6).

Hiljutised täiendused

Alates 1. juulist 2008 on Eesti ühinenud Euroopa Nõukogu Euroopa keeleõppe raamdokumendiga. See tähendab, et varasem kolmetasemeline süsteem (põhitase, kesktase ja edasijõudnud tase) on asendatud neljatasemelise süsteemiga (tasemeid A1 ja C2 integreerimiseesmärkidel ei kasutata). Varasem algtase võrdus uue tasemega B1, mõnel juhul A2. Kodakondsuse taotlejatelt nõutakse keeletaseme B1 omandamist. Varasem kesktase võrdub uue süsteemi tasemega B2 ning kõrgtase tasemega C1.

Haridus

Eesti Vabariigi põhiseadusele toetudes on riik kohustatud tagama kõikidele inimestele hariduse omandamise võimaluse. Eestis on kohustuslik kooliharidus põhiharidus (9 aastat) või kuni kohustusliku koolitusvanuse täitumiseni (18 eluaastat).

Välisriikidest saabunud õpilased õpivad peamiselt individuaalse õppekava järgi, neile võimaldatakse järeldamistundide ning kõneteraapiat, kui see osutub vajalikuks õppekeele ebapiisava oskuse ning erinevate riikide õppekavades eksisteerivate erinevuste tõttu. Kolme aasta jooksul pärast saabumist võivad uustulnukad osaleda täiendavalt neljas eesti keele tunnis (tunde rahastatakse täiendavalt).

Et uustulnukaid on äärmiselt vähe, pole kohustusliku koolihariduse jätkumeetmeid välja töötatud. Praegu on Eestis võimalik omandada haridust eesti, vene, inglise ja soome keeles. Kuni praeguseni on nende laste toetamist korraldatud individuaalprojektide põhjal, kuid Eesti Lõimumiskava kohaselt arendatakse välja rohkem ühtlustatud süsteem nende koolide toetamiseks, kus õpib uusimmigrantide lapsi, sest nende laste arv kasvab igal aastal.

2. LIIKMESRIIGIS VAJALIKE NÕUETE ANALÜÜS

2.1. *Liikmesriigis lähteolukorraga seoses kehtivad nõuded*

RP 2000–2007 täideviimise ajal on tehtud mitmeid uurimusi ja projektihindamisi, mis on esile tõstnud nii edulugusid kui ka puudujääke. Integratsiooni Sihtasutus on jälginud Eesti elanike hoiakuid lõimumise suhtes aastatel 2000, 2002 ja 2005, ning alates 1999. aastast on tehtud meediaseiret²⁰. Lisaks on riikliku programmi juhtkomitee igal aastal esitanud eelmise aasta tulemused Vabariigi Valitsusele aastaaruandena.²¹

Lisaks nimetatule on Integratsiooni Sihtasutus ning Haridus- ja Teadusministeerium tellinud rahvusvahelised hinnangud mitmele välisele abiprojektile, mis on aastatel 2000–2007 riikliku programmi raames ellu viidud.²² Need hinnangud on andnud väärtuslikku teavet lõimumise eri sfäärides korraldatud tegevuste tõhususe ja ökonoomsuse kohta.

Toetudes projektide hindamisaruannetele, võib tõdeda, et RP 2000–2007 raames ellu viidud projektid on teostatud efektiivselt ja tõhusalt, tegevuste haldamine on olnud professionaalne ja läbipaistev. Peamine probleem on olnud finantsressursside, personali ja tehniliste ressursside piirangud (nn läbilaskevõime) võrreldes tervikliku vajaduse ja nõudlusega.

2005. aastal tehti kogu RP 2000–2007 vahehindamine²³, et identifitseerida selle tugevad ja nõrgad küljed ning vajadusel teha ettepanekuid muudatuste sisseviimiseks riiklikku programmi. Vahehindamise tulemused toimusid sisendina järgmise Eesti lõimumiskava 2008–2013 programmeerimisel (edaspidi ELS 2008–2013).

Praegu saame me esile tõsta sellised väljakutsed järgmistes lõimumise valdkondades.

Kodakondsus ja naturaliseerimine

Kuigi määratlemata kodakondsusega isikute arv on alates aastast, mil Eesti taasiseseisvus, vähenenud 33%-lt 8%-le kogu elanikkonnast, on nende arv ikka veel suur (2008. aastal u 112 000).²⁴ Ka teiste kolmandate riikide kodanike arv on Eestis küllalt suur, ulatudes samuti umbes 8%-ni kogu elanikkonnast. Seetõttu on tarvis leida viise naturaliseerimise tempo edasiseks tõstmiseks, õõnestamata samal ajal naturaliseeritavate inimeste ettevalmistamist oma kodanikuõiguste ja -kohustuste mõistmiseks. Selleks tuleb Eesti kodakondsuse taotlejate ettevalmistamist põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami sooritamiseks, samuti eesti keele eksami läbimiseks sisuliselt, rahaliselt ja organisatsiooniliselt toetada,

20 Elektroonilisel kujul olemas aadressil: <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/uuringud>

21 206. aasta tegevusaruanne on elektroonilisel kujul olemas aadressil: http://www.rahvastikuminister.ee/public/Report_on_SP_in_2006_06.12.07.ppt

22 Näiteks vahe- ja lõpphinnangud järgmistele projektidele: EU Phare eesti keele õppeprogramm II 2001–2003; Nordic/UK/UNDP projekt "Toetus riiklikule programmile mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda" 1998–2001; Norra/Soome/Rootsi/UK välisabiprojekt "Eesti lõimumine 2002–2004".

23 RP 2000–2007 vahehindang. Ernst & Young Baltic, 2005. <http://www.meis.ee/book.php?ID=163>

24 Allikas: Rahvastikuregister.

tugevdades asjaomaste ametkondade koostööd. Seega on kolmandate riikide kodanike suhtarv Eesti elanikkonnas üks kõrgemaid Euroopas, umbes 212 000 inimest, mis moodustab 16% koguelanikkonnast.

Noorte keeleoskus

Vaatamata sellele, et programm asetab tugeva rõhu keeleõppele, on suurel osal KRK-de hulka kuuluvatest noortest (eriti Ida-Virumaal ja kutsekoolide õpilastel) väga kesine eesti keele oskus²⁵, mis vähendab nende ühiskonnaelus osalemist, sest need noored ei suuda võistelda oma eestlastest eakaaslastega (see aga pärsib nende suutlikkust Eestis õpinguid jätkata ja tööturul edukalt konkureerida, jne)²⁶. See viitab tõsiasjale, et enamik Haridus- ja Teadusministeeriumi hariduse ja keeleõppe valdkonnas kasutusele võetud meetmed on olnud nõrgalt seotud Sotsiaalministeeriumi ja Tööturuameti poolt rakendatavate tööturumeetmetega. Seetõttu tuleks KRK-de seas rakendada õpilastele mõeldud kohaseid karjääri ja hariduskäigu edendamise meetmeid.

Täiskasvanute keeleoskus

Viimase 10 aasta jooksul on märkimisväärne arv KRK-dest täiskasvanuid osalenud eesti keele kursustel ja sooritanud hiljem keeleeksami. Samal ajal on nende inimeste osakaal, kelle eesti keele oskus ei ole sorav või kes (nende enda arvates) eesti keelt puudulikult mõistavad, endiselt liiga kõrge²⁷. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata Ida-Viru maakonnale, kus venekeelne keskkond ei toeta eesti keele oskuse arenemist. Olukorra muutmiseks tuleb sisuliselt, rahaliselt ja korralduslikult toetada keeltekursuste korraldamise võimalusi ning haridus- ja sotsiaalsüsteemide koostööd, laiendades Eesti erinevate piirkondade vahelisi töövahetusprogramme ja soodustades eestikeelse keskkonna laienemist Ida-Viru maakonnas.²⁸

Haridussüsteem

Oluline tegevus RP 2000–2007 ajal (ning ka ELS 2008–2013 ajal) on osaline üleminek eestikeelsele aineõppele gümnaasiumi kõrgemas astmes, kus juhised antakse mitte-eesti keeles. 16% üldhariduskoolides (100 kooli) on õppekeeleks vene keel. 23% Eesti kooliõpilastest käib venekeelses keskkoolis, ning neist 26% on KRK-d. On äärmiselt oluline assigneerida ainelisi ressursse nii õpetajate koolituseks (aineõpetajate täiendusõpe, õpetajatele eesti keele õpetamine võõrkeelena), õppekirjanduse arendamiseks ning koolide ja lapsevanemate teavitamiseks üleminekuorganisatsioonist²⁹. Oluline on vältida hirne ja ebakindlust, mida võivad põhjustada piiratud teadmised ülemineku olemusest. Kindlasti tuleb rõhutada, et lisaks eesti keele õpetamisele pööratakse suurt tähelepanu ka soravale emakeeleoskusele, kultuurilisele identiteedile ning kuuluvustundele. Üleminekuvajadusest teavitamisel on oluline välja tuua, et see suurendab sotsiaalset mobiilsust ning sotsiaalset kapitali tööturul, ning laiendab nii inimeste haridusvõimalusi kui ka individuaalset suhtlemisruumi. Sügavam koostöö (RP juhtkomitee tasandil) kõikide ametkondade,

25 Allikas: riigikeele eksamite tulemused, saadaval aadressil http://www.ekk.edu.ee/vvfiles/0/riigikeel_RE_2007.html

26 Allikas: Lõimumine Eesti ühiskonda: seire 2005. Tallinna Ülikool, 2005. Saadaval aadressil <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?view=view&ID=95>

27 Vt TNS Emori uurimust mitte-eestlastest eesti keele kasutajate keeleõppevajaduste kohta „Muukeelse elanikkonna keeleõppe vajadusuuring“: <http://www.meis.ee/book.php?ID=124>

28 Ida-Viru maakonnas on 179 000 elanikku, nende seas 96943 KRK-d (ligikaudu 54%).

29 Allikas: Eesti Lõimumiskava 2008–2013 teostatavusuuring Praxis/ Tartu Ülikool Geomedia, 2008

omavalitsuste, kodanikurühmituste ja meedia vahel on ülemineku edukaks läbimiseks eluliselt vajalik.

Sotsiaalsed riskirühmad

Mitmed rahvusvahelised aruanded³⁰ on kritiseerinud tõsiasja, et RP 2000–2007 meetmed on planeeritud peamiselt haridus- ja keeleõppe valdkonnas ning lõimumise sotsiaalmajanduslikud aspektid ei ole võrdelise osakaaluga esindatud. KRK-de osa riskirühmades on võrreldes nende arvulise esindatusega koguelanikkonnas endiselt liiga kõrged.³¹ See ei soodusta sidusa ühiskonna kujundamist, kus inimeste jõukus ja karjääriedu ei ole seotud tema õigusliku staatusega. Seetõttu on ELS 2008–2013 ning teiste riiklike programmide raames planeeritud vahendi töötusmäära alandamiseks, HIV/AIDS-i ennetuseks ning muudeks sarnasteks tegevusteks. Näiteks on vaja vähendada töötuks jäämise riske KRK-dest noorte seas läbi erinevate tegevuste, mis toetavad nende lõimumist tööturule, võttes arvesse nende sotsiaalset ja õiguslikku staatust. KRK-dest noorte konkurentsivõime tõstmine vähendab ka nende kontsentreerumist teatud piirkondadesse ning alandab isoleeritusest tulenevaid sotsiaalseid ja turvariske.

Sallivus

Elanikkonna seas tehtud integratsiooni monitooring³² tõendab, et eestlased (k.a noored) jätkavad enda distantseerimist KRK-dest nii oma hoiakutes kui ka tegelikus käitumises. Sellest johtuvalt tuleb elanikkonna kõikides segmentides edendada sallivat suhtumist KRK-deste ja nende kultuurilistesse eripäradesse. Eriti oluline see noorte seas, mis tähendab, et noorte- ja ühisprojektide mahte tuleb oluliselt suurendada.

Kolmandate riikide kodanike haridus ja kultuur

KRK-de kultuuri- ja haridustegevust on riiklikult toetatud juba alates 1990-ndatest aastatest. Samal ajal on enamik rohkem kui sajast Eestis elavast etnilisest kogukonnast arvuliselt väikesed ning geograafiliselt hajutatud. See mõjutab nende võimalusi tagada oma keele ja kultuuri jätkusuutlikkus. Seetõttu tuleb edasi arendada riiklikku rahastamisskeemi, mis võtab arvesse erinevate KRK-de kogukondade suurust ja asukohta, et tagada nende haridus- ja kultuuritegevuste stabiilsus³³.

Meedia

Meedia monitooring³⁴ viitab sellele, et KRK-d tarbivad eestikeelset meediat jätkuvalt vähe. Eesti meediakanalite algatatud, KRK-dele suunatud programme on vähe. Avalik suhtlemisruum on piiratud ega väljenda erinevate KRK-de huvisid. See ei edasta adekvaatselt

30 Nende seas Avatud Ühiskonna Instituudi (Budapest) aruanne "EL laienemisprotsessi seire: vähemuste kaitse Eestis", elektroonilisel kujul olemas aadressil:

http://www.eumap.org/reports/2002/minority/international/sections/estonia/2002_m_estonia.pdf; Euroopa Nõukogu sekretariaadi aruanded raamkonventsioonist

vähemusrahvuste kaitsmiseks Eestis, elektroonilisel kujul olemas aadressil http://www.coe.int/T/E/human_rights/minorities/; Euroopa Komisjoni aruanded rassismist ja sallimatusest Eestis (ECRI), elektroonilisel kujul olemas aadressil <http://www.coe.int/T/E/human%5FRights/Ecri/4%2DPublications/> jt.

31 Näiteks vastavalt Eesti Statistikaameti andmetele oli mitte-eestlaste töötusmäär 2006. aasta III kvartalis umbes kaks korda kõrgem kui eestlaste vastav näitaja (vastavalt 10,7% ja 4,9%).

32 Vt: <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?view=view&ID=95>

33 Allikas: Eesti Lõimumiskava 2008-2013 teostatavusuuring. Praxis/ Tartu University/ Geomedia, 2008

34 Vt: http://www.meis.ee/files/est_raamatukogu_uuringud/Integratsioon_Eesti_meedias.pdf

ametlikku infot elanikkonna rühmadele, kelle riigikeele oskus pole kuigi hea (enamasti vanem põlvkond).³⁵ Praegu toimivad kakskeelsed programmid üksnes tugiteenustena, mille eesmärk on edendada paremat riigikeele mõistmist. Sellest lähtudes on tarvis suurendada Eestis toodetud kakskeelsete meediaprogrammide mahtu ja ressursse.

Uusimmigrantide lõimumine

Seoses tööjõu vaba liikumist soodustavate EL põhimõtete rakendamisega, tööpuuduse võimaliku suurenemisega lähitulevikus, Eesti osalemisega Euroopa Liidu lõimitud migratsiooni- ja lõimumispoliitika arendamises, samuti ettekannetega vägivallalainete kohta, mis mitmes Euroopa riigis uusimmigrantidega seostuvad ning Euroopa Liitu suunduva illegaalse sisserände suurenemise riskiga on Eestis algatatud avalik debatt, kus käsitletakse küsimusi, mis on seotud tulevase sisserände ja lõimumisega. Seetõttu kajastab ELS 2008–2013 allpool nimetatud põhimõtteid.

- 1) Toetudes viimase 50 aasta jooksul erinevates Euroopa riikides lõimumisväljakutsete kogemustele, mis johtuvad peamiselt KRK-de sisserändest, on vajalik koostada ja arendada uusimmigrantidele suunatud tutvustusprogramme, tehes selles valdkonnas sidusat koostööd omavalitsuste, koolide, riiklike institutsioonide ning mittetulundusühingutega³⁶;
- 2) Sisserände ja lõimumisega seotud riiklike otsuste ettevalmistamise mehhanismide arendamine (k.a Eestile kasulike immigratsioonivoogude määramine) ning vastavate tegevuste omavahelise koordineerimise parandamine; samuti aktiivne osalemine EL-i suunduvate immigratsioonivoogude reguleerimist puudutavate otsuste vastuvõtmisel.

Lõimumisega seotud institutsioonide haldussuutlikkus

RP 2000–2007 täideviimise ajal on ilmseks muutunud vajadus märkimisväärselt tugevdada riikliku programmi juhtkomitee liikmete rolli programmi eri sfäärides rakendatavate meetmete koordineerimisel³⁷. Praegu on programmi põhirõhk haridus- ja keeleõppemeetmetel. Nagu eespool mainitud, tuleks tulevikus sama suurt tähelepanu pöörata ka õiguslik-politiilistes ja sotsiaalmajanduslikes sfäärides rakendatavatele meetmetele. See tähendab, et prioriteetsete meetmete eest otseselt vastutavad valdkondlikud ministriumid peaksid juhtkomitee tasandil aktiivselt osalema uue ELS 2008–2013 koordineerimises. Lisaks on äärmiselt oluline määratleda ministriumide vaheline täpne tööjaotus ning meetmete täideviijad.

2.2. Lükmesriigi nõuete täitmiseks välja töötatud tegevuseesmärgid

Mitmeaastase programmi eesmärgid põhinevad uuel lõimumispoliitika dokumendil, milleks on „Eesti lõimumiskava 2008–2013“ (ELS 2008–2013). ELS 2008–2013 on kinnitatud Vabariigi Valitsuse 10.04.2008 korraldusega nr 172. ELS sätestab uue, aastateks 2008–2013

³⁵ Vt: http://www.meis.ee/pictures/terve_aruanne.pdf

³⁶ Allikas: Võõrtöölise laste hariduse edendamine. Integreerimisfond, 2006. Elektroonilisel kujul olemas aadressil <http://www.meis.ee/est/raamatukogu/?view=view&ID=161>

³⁷ Allikas: RP 2000–2007 vahelhinnang. Ernst & Young Baltic, 2005

kavandatud lõimumiskava põhimõtteid. ELS sõnastab lõimumispoliitika sihid ja eesmärgid ning annab ülevaate lõimumise valdkonnas planeeritud meetmetest ja tegevustest.

ELS on lähedalt seotud vastavate EL-i õigusaktidega, mis reguleerivad nii kolmandate riikide kodanike Eestisse sissepääsu kui ka Eestis elamist, samuti nende ühiskonda lõimumist. 6. aprillil 2005 esitas Euroopa Komisjon seoses EL-i järgmise finantsraamistikuga EL-i Nõukogule ja Euroopa Parlamendile üksikasjaliku ettepanekute paketi (2005/0048(CNS)). Ettepanekud annavad Euroopa Liidu prioriteetidest mitmes olulise tähtsusega valdkonnas üksikasjalikuma ülevaate. Aastateks 2007–2013 töötatakse välja kolm uut programmi, mis tugevdavad Euroopa fundamentaalseid väärtusi:

- § solidaarsus ja migratsioonivoogude juhtimine;
- § turvalisus ja kaitseõigused;
- § raamprogramm „Põhiõigused ja õigusemõistmine“.³⁸

Üldpõhimõtetele tugineva lõimumispoliitika toetamiseks on Euroopa Komisjon asutanud mitmeid programme ja fonde. Euroopa Liidu INTI programmi eesmärk on olnud ettevalmistavate tegevuste rahastamine tegevuste rakendamiseks, mis edendavad KRK-de lõimumist Euroopa Liidu liikmesriikidesse. Lisaks on ülalmainitud programmi eesmärk tsiviilühiskonnas dialoogi soodustamine, erinevate lõimumismudelite arendamine ning lõimumiseks parimad viiside leidmine, aga ka üle-euroopaliste võrgustike algatamine. Muude planeeritud tegevuste kõrval on Euroopa Komisjon soovitanud üldprogrammi „Solidaarsus ja migratsioonivoogude haldamine“ raames asutada aastateks 2007–2013 Euroopa fond kolmandate riikide kodanike integreerimiseks eesmärgiga soodustada vabadusel, turvalisusel ja seadustel põhineva valdkonna tugevdamist ning, üldisemalt võttes, Euroopa Liidu eesmärkide saavutamist. Fondi sihtmärk on toetada liikmesriikide pingutusi selle nimel, et erineva kultuurilise, religioosse, keelelise ja etnilise päritoluga kolmandate riikide kodanikud saaksid end kehtestada ning Euroopa ühiskonna kõikides tahkudes aktiivselt osaleda. See puudutab protseduure nende vastuvõtmiseks, tutvustavateks programmideks ja tegevusteks, igapäevaelus ja poliitikas osalemist ning nende mitmekesisuse ja kodakondsuse väärtustamist.

ELS 2008–2013 dokumendis formuleeritud lõimumise kontseptsioon, samuti selle üldised eesmärgid ning prioriteetsed meetmed vastavad „Lõimumise ühine ajakava – raamistik kolmandate riikide kodanike lõimumiseks Euroopa Liitu“ sõnastatud üldprintsipiidele. Seega täiendab mitmeaastane programm ELS elluviimist aastatel 2008–2013, olles kooskõlas komisjoni 1. septembril 2005 avaldatud kommunikatsiooni kajastatud üldiste põhiprintsiipide ning 1. ja 2. septembril 2005 avaldatud nõukogu järeldustega, mis rõhutasid vajadust tugevdada liikmesriikides lõimumispoliitikaid ning tunnistada, kui oluline on Euroopa tasandil toimiva raamistiku määratlemine legaalselt elavate KRK-de lõimumiseks ühiskonna kõikide aspektidega, eriti aga konkreetsete meetmete rakendamine üldiste põhiprintsiipide järgimiseks.

Lõimumiskava 2008–2013 pikaajaline eesmärk on rajada tingimused selleks, et iga pikaajaliselt Eestis elav inimene tunneks end turvaliselt, suhtleks soravas eesti keeles, jagaks

³⁸ Üksikasjalikuma teabe saamiseks vt kommunikatsioonid (2005/0048(CNS))

Eesti kodanikuidentiteedi põhiväärtusi ning suudaks osaleda riigi majandus-, sotsiaal- ja kultuurielus ja kultuuri arendamiseks.

ELS 2008–2013 raames viiakse ellu järgmised üldised sihid ja eesmärgid, alaeesmärgid ja meetmed lõimumise kolmes valdkonnas.

2.3. Eesti lõimumiskava 2008–2013 eesmärgid ja hinnangulised kulud, tuhandetes kroonides

Meetmed		2008	2009	2010	2011	2012	2013	
V1 - HARIDUSLIK JA KULTUURLINE	Alusharidus: Lastele, kelle emakeel ei ole eesti keel, on Eestis loodud eesti keele omandamise võimalused eakohasel tasemel ja viisil.	Meede 1.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide laiendamine.	6 050	7 500	7 500	6 000	6 000	6 000
		Meede 1.2: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja õppematerjali koostamine.	2 870	1 700	1 700	2 000	2 000	2 000
		Meede 1.3: Kohalike omavalitsuste, lastevanemate ja lasteasutuste informeerimine, nõustamine ning teavitamine.	540	1 400	1 400	700	700	700
	Põhiharidus: Iga Eestis põhikooli lõpetanu on ühiskonnapädev, väärtustab oma emakeelt ja kultuuri ning valdab eesti keelt tasemel, mis on vajalik Eestis haridustee jätkamiseks ja ühiskonnas toimetulekuks.	Meede 2.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide laiendamine.	6 955	6 044	6 450	7 000	7 000	7 000
		Meede 2.2: Mitmekeelses ja -kultuurilises keskkonnas toimetuleku toetamine.	670	550	650	700	700	700
		Meede 2.3: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja motivatsioonisüsteemi loomine.	4 780	7 430	7 045	6 000	6 000	6 000
		Meede 2.4: Õppevahendite koostamine.	571	2 000	3 000	3 000	3 000	3 000
		Meede 2.5: Kohalike omavalitsuste, lastevanemate ja koolide informeerimine ning nõustamine.	3 675	4 500	4 500	5 000	5 000	5 000
	Keskharidus: Eestis üldkeskhariduse omandanud noor on tolerantne kultuurierinevuste suhtes ja valdab eesti keelt tasemel, mis on vajalik haridustee jätkamiseks või tööleasumiseks Eestis ja ühiskonnas toimetulekuks.	Meede 3.1: Keeleõppe- ja kohandamisprogrammide laiendamine.	1 000	3 000	3 000	2 000	2 000	2 000
		Meede 3.2: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja motivatsioonisüsteemi loomine.	11 559	7 490	7 900	7 000	7 000	7 000
		Meede 3.3: Õppe- ja infomaterjalide koostamine ja levitamine.	5 700	5 250	5 250	4 000	4 000	4 000
	Kutseharidus: Eestis kutsehariduse omandanu valdab eesti keelt oma haridustasemele ja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt ning on konkurentsivõimeline Eesti	Meede 4.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide rakendamine.	7 606	4 650	3 300	4 000	4 000	4 000
		Meede 4.2: Kutseõppeasutuste õpetajate, koolijuhtide ja praktikajuhendajate koolitus, sh eesti keele õppe toetamine.						
			1 700	2 700	2 700	3 000	3 000	3 000

Meetmed		2008	2009	2010	2011	2012	2013	
TÄE JAN DUS LIK	tööjõuturu							
	Kõrgharidus: Gümnaasiumilõpetajad Eestis, kelle emakeel ei ole eesti keel, suudavad edukalt õppida kõrgkoolis eesti keeles. Õpetajad on tasemeõppe läbimisel võimelised õpetama mitmekeelses ja -kultuurilises õpikeskkonnas ning erineva eesti keele tasemega õpilasi.	Meede 5.1: Täiendav eesti keele õpe.	1 500	1 500	1 500	2 000	2 000	2 000
		Meede 5.2: Õppejõudude täienduskoolitus ja vastavate õppematerjalide väljatöötamine.	330	280	280	300	300	300
		Meede 5.3: Õpetajate tasemeõpe, õppekavade arendus ja õppematerjalide väljatöötamine.	500	1 300	600	500	500	500
	Eestis elavatele muukeelsetele elanikele ja uusimmigrantidele on loodud võimalused oma emakeelt ja kultuuri tundma õppida, sellega tegeleda ja oma etnilis-keeleline identiteet säilitada ning seda tutvustada.	Meede 6.1: Keeleõppe- ja kultuuriprogrammide rakendamine.	10 600	10 900	11 300	10 000	10 000	10 000
		Meede 6.2: Õpetajate ja haridusametnike koolitus.	950	950	750	1 000	1 000	1 000
		Meede 6.3: Õppe- ja infomaterjalide koostamine.	500	700	1 000	1 000	1 000	1 000
	Eestis elavatele eri rahvusest noortele ja täiskasvanutele on loodud võrdsed õpi- ja eneseteostusvõimalused väljaspool formaalharidussüsteemi. See aitab kaasa eri rahvusest inimeste omavahelise dialoogi suurenemisele ning vähendab negatiivseid hoiakuid ja eelarvamusi üksteise suhtes.	Meede 7.1: Eesti ja vene rahvusest noorte noorsootöö-alase tegevuse aktiveerimine ja toetamine.	3 600	4 600	2 600	3 000	3 000	3 000
		Meede 7.2: Õppekavaväline keeleoskuse arendamine.	5 680	7 600	9 600	10 000	10 000	10 000
		Meede 7.3: Noorsootöötajate pädevuse suurendamine.	1 535	2 240	250	4 000	4 000	4 000
		Meede 7.4: Erinevuse vähendamine kodanikuühendustes osalemises eri emakeelega elanike seas.	5 075	135	4 635	4 000	4 000	4 000
	On loodud tingimused emakeelest sõltuva eraldatuse vähendamiseks	Meede 1.1: Informatsiooni levitamine haridus- ja töövõimalustest venekeelsete infokanalite kaudu.	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000

Meetmed			2008	2009	2010	2011	2012	2013
	tööturul.	Meede 1.2: Võrdsete konkurentsivõimaluste edendamine keele- ja täiendusõppe arendamise kaudu.	20 370	16 452	17 718	20 000	20 000	20 000
	On loodud võimalused täiskasvanud uusimmigrantide lõimimiseks ühiskonda.	Meede 2.1: Kohanemisprogrammide ja tugitegevuste väljatöötamine ja rakendamine.	1 500	0	1 000	1 000	1 000	1 000
V3 - ÕIGUSLIK JA POLIITILINE	Jätkub naturalisatsiooniprotsess ning muu emakeelega Eesti kodanikud jt püsielanikud kaasatakse ühiskonna otsustusprotsessidesse	Meede 1.1: Naturaliseerunud kodanike kaasamine vähelõimunud muukeelsete noorte ja täiskasvanute motivatsiooni, teadlikkuse ja kodanikuaktiivsuse tõstmisesse.	0	500	500	500	500	500
		Meede 1.2: Naturalisatsiooniprotsessi toetamine.	5 900	14 500	15 100	15 000	15 000	15 000
	Suurendatakse elanike, sealhulgas ametnike teadlikkust võrdse kohtlemise tähtsusest ja ebavõrdse kohtlemise ilmingute ärahoidmisest.	Meede 2.1: Avalikkuse teadlikkuse tõstmine ebavõrdsest kohtlemisest ja inimõigustest sellega seoses.	2 000	1 500	2 000	1 500	1 500	1 500
	Riigiasutuste ja omavalitsuste haldusvõimekuse tõstmise kaudu avalike teenuste osutamisel eri emakeelega inimestele luuakse lõimumist toetav keskkond riigi- ja kohalikul tasandil	Meede 3.1: Ametnikkonna ettevalmistuse parandamine lõimumisprotsessi toetamiseks.	450	1 250	500	500	500	500
		Meede 3.2: Informatsiooni kui avaliku teenuse kättesaadavamaks tegemine.	1 670	4 950	1 750	3 000	3 000	3 000
	Eesti elanikkonna teabevälja ühisosa suureneb, kasvab Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) jälgitavus venekeelse elanikkonna hulgas.	Meede 4.1: Eesti venekeelse meedia arengu tagamine ning toetus tihedamale koostööle kõigi Eesti meediaorganisatsioonide vahel.	0	250	700	700	700	700

Meetmed			2008	2009	2010	2011	2012	2013
		Meede 4.2.: Eesti ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse kajastamine meedias.	4 150	6 650	5 150	6 000	6 000	6 000
A - ARENGUKAVA JUHTIMINE, HINDAMINE, RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ JA ASUTUSTE TEGEVUSVÕIME TÕSTMINE	Omada ülevaadet lõimumise edenemisest Eesti ühiskonnas ning tagada lõimumiskava tõhus ja asjatundlik elluviimine	Meede 1: Valdkondliku arengukava juhtimise korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine ³⁹ .	26 753	26 816	30 294	31 000	32 000	33 000
		Meede 2: Valdkondliku arengukava hindamise korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	4 800	0	1 500	2 000	500	2 000
		Meede 3: Valdkondliku arengukava teavitustegevuste korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	450	450	450	500	500	500
		Meede 4: Valdkondliku arengukava elluviimise analüüsi korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	1 580	100	920	1 000	1 000	1 000
		Meede 5: Lõimumisega seotud asutuste tegevusvõime tõstmine koolituse jm seotud tegevuse kaudu.	0	400	400	400	400	400
		Meede 6: Informatsiooni jagamine ja teiste riikide kogemusest õppimine lõimumispoliitika kujundamisel ja rakendamisel.	8 656	600	600	600	600	600

Arengukava kokku

164 226 160 837 167 492 171 900 171 400 173 900

³⁹ Riigieelarveliste vahendite summad 2009 ja 2010 on indikatiivsed. Täpsed summad 2009 ja 2010 selguvad RES 2009-2012 ning järgnevate aastate riigieelarve seaduste ettevalmistamisel ning läbirääkimistel

3. EESMÄRKIDE SAAVUTAMISE STRATEEGIA

Eesti riiklik lõimumispoliitika on olemuselt laiem kui EIF sihtrühm ning on suunatud kõikidele vähemusrahva taustaga inimestele olenemata nende Eestisse saabumise ajast või õiguslikust staatusest. Seetõttu käsitleb mitmeaastane mudelprogramm üksnes neid lõimumiskava sihtrühmi, mis on EIF alusel abikõlblikud. Meetmeid rakendatakse kõigis kolmes ELS 2008–2013 valdkonnas, sest KRK-de lõimimine puudutab formaalse ja mitteformaalse hariduse teemat, juurdepääsu tööturule ning tutvustamist ühiskonnaga, ühiskonnas võrdsetena kohtlemist, teadlikkuse tõstmist ning meediat.

Tegevused võib liigitada kolme rühma.

- a) Ainult kolmandate riikide kodanikele, kaasa arvatud määratlemata kodakondsusega isikutele ja KRK-dele mõeldud tegevused. Nende tegevuste hulka kuuluvad näiteks kohanemisprogrammide arendamine ja elluviimine, uusimmigrantidele suunatud mentorisüsteemi väljatöötamine ja rakendamine töökohtadel, uusimmigrantidele suunatud tugiisikute süsteemi väljatöötamine ja rakendamine, tasuta ettevalmistuskursuste pakkumine põhiseaduse ja kodakondsusseaduse eksami sooritamiseks ning eesti keele eksami sooritamiseks inimestele, kellel on määratlemata kodakondsus või kes on muude riikide kodanikud.
- b) Ühiskonnale tervikuna mõeldud tegevused, kaasa arvatud Eesti kodanikele, teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikele ning KRK-dele. Nende tegevuste hulka kuuluvad näiteks tugi ajalehematerjalide ja raadio/TV programmidele, mille sihtrühmaks on nii teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikud kui ka KRK-d ning mis käsitlevad lõimumist, kultuurilisi traditsioone, Eesti kodanikudenteedi elemente (ajalugu, keel, väärtused), ühisürituste toetamine ja täiskasvanutest Eesti kodanike, teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kodanike ja KRK-de vaheliste seltskondlike kontaktide edendamine mittetulundusühingute ja muude organisatsioonide tegevuse kaudu, sallivuse ja koostöövalmiduse soodustamine ühiskonnas läbi üldsuse teadlikkust tõstvate kampaaniate, õpetajate koolitamine eesti- ja venekeelsetes koolides, aidates neil tugevdada oskusi nende õpilaste toetamiseks ja järelevalveks, kes on mitme kultuuri esindajatest koosnevates klassides pärit KRK-de peredest, jne.
- c) Tegevused, mis on suunatud niisuguste riiklike asutuste, omavalitsuste, noorteorganisatsioonide, koolide ja teiste KRK-dele teenuseid pakkuvate organisatsioonide administratiivse võimekuse parandamiseks. Nende tegevuste hulka kuuluvad näiteks õpetajate koolitamine eesti- ja venekeelsetes koolides, täiendusõpe olemasolevatele ja uutele noortöötajatele, näitajate edasiarendamine ELS 2008–2013 jaoks ning asjakohase koolituse pakkumine personalile, kes töötab ametkondades, mis vastutavad ELS 2008–2013 eest ning nende ametkondade huvirühmadele,

omavalitsuste ametnike ja koolieelse arengu institutsioonide juhatajate koolitamine, omavalitsuste ametnike ja teiste avaliku sektori töötajate koolitamine, süsteemi väljatöötamine ja edendamine omavalitsuste tasandil, ELS 2008–2013 eest vastutavate ja seda ellu viivate institutsioonide personali koolitamine ELS 2008–2013 tegevuste koordineerimise, elluviimise, seire ja järelevalve osas, jne.

Tegevuste valik põhineb järgmistel kriteeriumitel:

- ELS 2008-2013 prioriteetsed valdkonnad,
- selge rollide jaotamine EIF-i ja muude rahastamisallikate vahel, ning
- tegevuste abikõlblikkus vastavalt EL Nõukogu otsusele 25.06.07 2007/435/EÜ.

3.1. Prioriteet 1 „Lõimumispoliitika üldpõhimõtted Euroopa Liidus“ e rakendamiseks kujundatud tegevused

Mitmeaastane programm eraldab prioriteedis 1 esitatud tegevusteks suure osa ressursse. See on tingitud ELS 2008–2013 tegevuste rakendamisest ning on sellega otseses seoses (vt 2. osa, Liikmesriigis kehtivate nõuete analüüs), mille eesmärk on üldpõhimõtete (edaspidi ÜP) rakendamine ELS 2008–2013 konkreetsete meetmete ja tegevuste kaudu.

Kõik 1. prioriteedi alla kuuluvad tegevused rakendavad kaht esimest ÜP-d, st

1. „Lõimumine on dünaamiline kahesuunaline kõikide immigrantide ja liikmesriikide elanike osalusel toimuv vastastikune kohanemise protsess“.
2. „Lõimumine sisaldab lugupidamist Euroopa Liidu põhiväärtuste vastu.“

1. prioriteedi raames rahastatavad tegevused toetavad järgmiste ELS 2008–2013 alleesmärkide saavutamist.

1. valdkond. Hariduslik ja kultuuriline lõimumine

- **Alleesmärk nr 1. Koolieelne haridus**

Eestis on loodud KRK-dest lastele võimalused omandada eesti keel tasemel ja moel, mis on neile eakohane.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

5. „Haridusel on määrav tähtsus on immigrantide, eriti aga nende järeltulijate edukuse tagamisel ning ühiskondlikus elus aktiivsemal osalemisel“.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.1 Lastest KRK-dele suunatud tugisüsteemi väljatöötamine eelkooliealiste laste haridusasutustes

Sihtrühm:

Selle tegevuse sihtrühm on KRK peredest pärit eelkoolilapsed.

Saavutuste indikaatorid:

- Täiendavate õppekulude rahastamiseks KRK peredest pärit lapsi kasvatavates lasteaedades on loodud 1 tugisüsteem. Sarnaneb üleriigilise tugisüsteemiga keskkoolidele, kus lastest KRK-de keeleõppe täiendavad kulud kaetakse riiklikust eelarvest.

Rakendamisskeem:

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hange.

Tegevus 1.2 Lastest KRK-dele suunatud tugisüsteemi elluviimine eelkooliealiste laste haridusasutustes

Sihtrühm:

Selle tegevuse sihtrühm on KRK peredest pärit eelkoolilapsed.

Tegevuse indikaatorid:

- lasteaedades iga-aastaselt toetavatest KRK peredest pärinevast 120 lapsest koosneva valimi uuring.

Rakendamisskeem:

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.3.

- **Alleesmärk nr 2. Põhiharidus**

Inimesed, kes on omandanud Eestis põhihariduse, on sotsiaalselt pädevad, hindavad oma emakeelt ja kultuuri ning omavad piisavaid teadmisi eesti keelest, et jätkata Eestis akadeemilist haridusteed või tööalast karjääri.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

5. „Haridusel on määrav tähtsus on immigrantide, eriti aga nende järeltulijate edukuse tagamisel ning ühiskondlikus elus aktiivsemal osalemisel“.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.3 KRK-dele suunatud õppe- ja tugimaterjalide väljatöötamine eesti keele ja kultuuri alal

See tegevus hõlmab eeskätt ÜP nr 4 rakendamist: „Põhiteadmised asukohamaa ühiskonna keelest, ajaloost ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrantidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.“

Sihtrühmad:

Peamine sihtrühm on õpilastest KRK-d.

Saavutuste indikaatorid:

- Igal aastal on välja töötatud ja publitseeritud 3 õppematerjali
- 1 uurimus välja töötatud ja publitseeritud

Rakendamisskeem:

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.2.

Tegevus 1.4 Uurimuse korraldamine õpilastest KRK-de tegevustulemustest eestikeelsetes koolides

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on eestikeelsete koolide KRK-dest õpilased.

Saavutuste indikaatorid

- 1 uurimus välja töötatud ja publitseeritud

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Tegevus 1.5 Eesti- ja venekeelsete koolide õpetajate koolitamine, et tugevdada multikultuurset klassis õppivate KRK-de õpetamise, toetamise ja järelevalve alaseid oskusi

Sihtrühmad

Peamised sihtrühmad on nii eesti- kui ka venekeelsete koolide õpetajad ning eestikeelsete koolide KRK-dest õpilased.

Saavutuste indikaatorid:

- Igal aastal osales koolituskursusel 50 õpetajat
- Konverentsil osales 100 õpetajat

Rakendamisskeem:

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Alleesmärk nr 7. Mitteformaalne haridus

Noortele ja täiskasvanud KRK-dele on Eestis loodud võrdsed võimalused hariduse omandamiseks ja enda realiseerimiseks väljaspool formaalset haridussüsteemi, mis soodustab dialoogi erineva õigusliku taustaga inimeste vahel ning vähendab negatiivseid hoiakuid ning eelarvamusi.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmisi ÜP-sid:

5. „Haridusel on määrav tähtsus on immigrantide, eriti aga nende järeltulijate edukuse tagamisel ning ühiskondlikus elus aktiivsemal osalemisel“.

7. "Tihe vastastikune lävimine immigrantide ja liikmesriikide kodanike vahel on lõimumiseks eluliselt oluline mehhanism. Jagatud foorumid, kultuuridevaheline dialoog, immigrantide ja nende kodukultuuride alane valgustustöö ning elamistingimuste stimuleerimine linnakeskkonnas avardavad immigrantide ja liikmesriikide kodanike vahelist suhtlust."

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.6 Eesti kodanike ja noorte hulka kuuluvate KRK-de koolitamine kultuuridevaheliseks üksteisemõistmiseks ja õppimiseks

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi – ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad. Tegevused viiakse ellu peamiselt neis piirkondades, kus KRK-de kontsentratsioon on kõige kõrgem.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal korraldatud 3 piirkondlikul koolituskursusel oli 60 osalejat.

Rakendamisskeem

Konkursikutsed esitatakse koos tegevustega 1.7 ja 1.8.

Tegevus 1.7 Noorsooürituste ja -projektide toetamine multikultuursuse kontsepti ja sallivuse edendamiseks

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi – ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad. Tegevused viiakse ellu peamiselt neis piirkondades, kus KRK-de kontsentratsioon on kõige kõrgem.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal on toetatud 5 projekti

Rakendamisskeem

Konkursikutsed esitatakse koos tegevustega 1.6 ja 1.8.

Tegevus 1.8 KRK-de lõimimist käsitlevate infomaterjalide koostamine ja levitamine noorsooühendustes

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi – ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad. Tegevused viiakse ellu peamiselt neis piirkondades, kus KRK-de kontsentratsioon on kõige kõrgem.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal on välja töötatud ja publitseeritud 5 materjali.

Rakendamisskeem

Konkursikutsed esitatakse koos tegevustega 1.6 ja 1.7.

Tegevus 1.9 Eesti kodanike ja KRK-de vahelist koostööd edendavate laste ja noorte tegevuste toetamine noorteorganisatsioonides, noortekeskustes ja omavalitsustes

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi – ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad. Tegevused viiakse ellu peamiselt neis piirkondades, kus KRK-de kontsentratsioon on kõige kõrgem.

Saavutuste indikaatorid

- Ellu on viidud 40 koostööprojekti.

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks esitatakse konkursikutsed.

Tegevus 1.10 Erialasel tööl olevate noorsootöötajate täiendusõpe praeguste ja uute noorsootöötajate pädevuse tõstmiseks kultuuridevahelise õppe valdkonnas

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi – ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad. Tegevused viiakse ellu peamiselt neis piirkondades, kus KRK-de kontsentratsioon on kõige kõrgem.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal osales koolitussessioonidel 40 noorsootöötajat ja noorsootööd tegevat tudengit.

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.11.

Tegevus 1.11 Noorsootöötajate tööpraktika multikultuurses keskkonnas

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d. Nende sihtrühmadeni jõudmiseks ning neile kvalitatiivse toetuse ja teenuste pakkumiseks on tarvis kaasata ja koolitada praegusi ja uusi noorsootöötajaid ning noorsootööga tegelevaid tudengeid, samuti erinevaid noorsooühendusi mittetulundusühingute ja avaliku sektori ühenduste seast - ühesõnaga kõiki neid, kes KRK-dega igapäevaselt töötavad.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal osales multikultuurses keskkonnas tööpraktikal 14 noorsootöötajat.

Rakendamisskeem

Hanked teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.10.

Tegevus 1.12 Eesti kodanikest ja KRK-dest noorte ühiste õppeviiside toetamine Eesti ajaloolistesse sihtkohtadesse, riigiasutustesse ja muuseumitesse

See tegevus hõlmab eeskätt ÜP nr 4 rakendamist: „Põhiteadmised võõrustajaühiskonna keelest, ajaloost ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrandidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.”

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte hulka kuuluvad KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal osales ühistegevustes 1450 õpilast.

Rakendamisskeem

Esitatakse konkursikutsed.

Tegevus 1.13 Eesti kodanikest ja KRK-dest noorte ning täiskasvanute ühisürituste toetamine ja igapäevaste kontaktide rajamine mittetulundusühingute ja muude organisatsioonide tegevuste kaudu

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on Eesti kodanikud ja noorte ning täiskasvanute hulka kuuluvad KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- Iga 2 aasta jooksul toetati 25 projekti, kus oli kokku 2500 osalejat.

Rakendamisskeem

Esitatakse konkursikutsed.

2. valdkond. Sotsiaalne ja majanduslik lõimumine

• Alleesmärk nr 1

On loodud tingimused kodakondsuspõhise liigitamise vähendamiseks tööturul.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

3. "Töehõive on lõimumisprotsessi otsustava tähtsusega osa ning etendab kesksel rolli immigrandide osalemises, nende võõrustajaühiskonna hüvanguks antavas panuses ning niisuguste panuste nähtavaks muutmises."

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.14 Mitmekultuurilisuse ja kommunikatsiooni alaste koolituse väljatöötamine ja korraldamine tööandjatele ja töötajatele

Sihtrühmad

Sihtrühmad on tööandjad ja töötajad, kellel on KRK-dega igapäevane kontakt ning kelle teadmised multikultuursusest ja kommunikatsioonist paranevad koolituskursuste ajal.

Saavutuste indikaatorid

- On välja töötatud ja korraldatud 1 koolituskursis 300 inimesele

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse ja konkursikutsed esitatakse koos tegevusega 1.15.

Tegevus 1.15 Mitmekultuurilise meeskonna komplekteerimise ja kultuuridevahelise dialoogi toetamise koolitus.

Sihtrühmad:

Sihtrühmad on multikultuursed organisatsioonid, kes saavad koolitust meeskondade rajamise ja kultuuridevahelise dialoogi alal.

Saavutuste indikaatorid:

- n toetatud 5 projekti

Rakendamisskeem:

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks viiakse läbi ja konkursikutsed esitatakse koos tegevusega 1.14.

Tegevus 1.16 Mentorsüsteemi väljatöötamine ja rakendamine äsjasaabunud KRK-de töökohtadel

Sihtrühmad

Mentorsüsteemis osalemise sihtrühm on äsjasaabunud KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- On välja töötatud ja rakendatud 1 süsteem
- On ette valmistatud 30 mentorit

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Tegevus 1.17 Tugiisikute süsteemi väljatöötamine ja rakendamine äsjasaabunud KRK-dele

Sihtrühmad:

Tugiisikute süsteemis osalejate sihtrühm on äsjasaabunud KRK-d.

Saavutuste indikaatorid:

töötatud ja rakendatud 1 tugisüsteem.
valmistatud ligikaudu 30 tugiisikut.

Rakendamisskeem:

Teenusepakkuja väljavalimiseks viiakse läbi hanked ja esitatakse konkursikutsed.

§ Alleesmärk nr 2

Täiskasvanud KRK-dele on loodud võimalused ühiskonda lõimumiseks.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.19 Äsjasaabunud KRK-dele suunatud tutvustusprogrammi (sh keeleõpe, erialane koolitus, ühiskonnaõpetus jne) väljatöötamine ja rakendamine

See tegevus hõlmab eeskätt ÜP nr 4 rakendamist: „Põhiteadmised asukohamaa ühiskonna keelest, ajaloo ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrandidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.”

Sihtrühmad

Peamised sihtrühmad on koolitusprogrammis osalevad inimesed, st äsjasaabunud KRK-d ja koolitusprogramme korraldavad organisatsioonid.

Saavutuste indikaatorid

On välja töötatud 1 tutvustusprogramm.
On toetatud 5 projekti.

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked ja esitatakse konkursikutsed.

3. valdkond. Õiguslik ja poliitiline lõimumine

Alleesmärk nr 1

Naturaliseerimisprotsess jätkub ning Eesti kodanikud ja seaduslikult alaliselt Eestis elavad KRK-d on kaasatud tsiviilühiskonnas toimuvatesse otsuselangetamise protsessidesse.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmisi ÜP-sid:

4. „Põhiteadmised asukohamaa ühiskonna keelest, ajaloost ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrantidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.“

6. „Immigrantide juurdepääs ametiasutustele ja institutsioonidele, samuti juurdepääs avaliku ja erasektori kaupadele ning teenustele riigi kodanikega võrdsetel alustel ning mittediskrimineerival moel on lõimumisprotsessi edendamiseks otsustava tähtsusega abinõu.“

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.20 Tasuta ettevalmistuskursuste korraldamine põhiseaduse ja kodakondsusteabe eksami sooritamiseks määratlemata kodakondsusega inimestele ja teistele KRK-dele

Sihtrühmad

Selle tegevuse peamine sihtrühm on määratlemata kodakondsusega inimesed ja teised KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal osaleb põhiseaduse ja Kodakondsusseaduse alasel ettevalmistuskursusel 1000 inimest.

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.21.

Tegevus 1.21 Tasuta ettevalmistuskursuste korraldamine eesti keele eksami sooritamiseks määratlemata kodakondsusega inimestele ja teistele KRK-dele

Sihtrühmad

Selle tegevuse peamine sihtrühm on määratlemata kodakondsusega inimesed ja teised KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal osaleb eesti keele eksami ettevalmistuskursustel 400 inimest.

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 1.20.

Tegevus 1.22 Määratlemata kodakondsusega inimestele ja teistele KRK-dele suunatud info levitamine kodakondsuse taotlemise võimaluste kohta

Sihtrühmad

Selle tegevuse peamine sihtrühm on määratlemata kodakondsusega inimesed ja teised KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 vajaduste hindamine.
- On korraldatud 2 teabelevituskampaaniat.

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevustega 1.23 ja 1.24.

Alleesmärk nr 2

Võrdse kohtlemise alase teadlikkuse tõstmine ja ebavõrdse kohtlemise ennetamine kõikide Eesti elanike seas, kaasa arvatud ametiasutuste töötajad.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

6. "“Immigrantide juurdepääs ametiasutustele ja institutsioonidele, samuti juurdepääs avaliku ja erasektori kaupadele ning teenustele riigi kodanikega võrdsetel alustel ning mittediskrimineerival moel on lõimumisprotsessi edendamiseks otsustava tähtsusega abinõu.“

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.23 Ühiskonnas võrdsete võimaluste ja võrdse kohtlemise edendamine üldsuse teavitamise kampaaniate abil

Sihtrühm

Üldsuse teadlikkuse tõstmise kampaaniate sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Et lõimumine on kahesuunaline protsess, peavad võõrustajühiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Seetõttu on vaja tõsta nende teadlikkust diskrimineerimisest ja edendada sallivust, et KRK-de lõimimine sujuks tõhusamalt.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 vajaduste hindamine.
- On korraldatud 3 üldsuse teavitamise kampaaniat.

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevustega 1.22 ja 1.24.

Alleesmärk nr 3

Lõimumist toetava keskkonna loomine valitsusasutuste ja omavalitsuste administratiivse võimekuse tõstmise kaudu KRK-dele avaliku sektori teenuste pakkumisel.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

6. „Immigrantide juurdepääs ametiasutustele ja institutsioonidele, samuti juurdepääs avaliku ja erasektori kaupadele ning teenustele riigi kodanikega võrdsetel alustel ning mittediskrimineerival moel on lõimumisprotsessi edendamiseks otsustava tähtsusega abinõu.“

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.24 Ühiskonnas sallivuse ja koostöö edendamine avalikkuse teavitamise kampaaniate abil

Sihtrühm

Avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaaniate sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimumine on kahesuunaline protsess, peavad võõrustajaühiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Seetõttu on vaja tõsta nende teadlikkust diskrimineerimisest ja edendada sallivust, et KRK-de lõimimine sujuks tõhusamalt. Vajalikud sihtrühmad on ka valitsusasutused ja omavalitsused.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 vajaduste hindamine
- On korraldatud 3 avalikkuse teavitamise kampaaniat

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevustega 1.22 ja 1.23.

Tegevus 1.25 Rahvussuhteid ja lõimimist käsitleva sotsiaalse debati aktiveerimine erinevate dialoogiplatvormide toetamise abil

Sihtrühm

Avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaaniate sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimimine on kahesuunaline protsess, peavad võõrustajajärgiühiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Seetõttu on vaja tõsta nende teadlikkust diskrimineerimisest ja edendada sallivust, et KRK-de lõimimine sujuks tõhusamalt. Vajalikud sihtrühmad on ka valitsusasutused ja omavalitsused.

See tegevused rakendab eeskätt järgmisi ÜP-sid:

7. „Tihe vastastikune lävimine immigrantide ja liikmesriikide kodanike vahel on lõimumiseks eluliselt oluline mehhanism. Jagatud foorumid, kultuuridevaheline dialoog, immigrantide ja nende kodukultuuride alane valgustustöö ning elamistingimuste stimuleerimine linnakeskkonnas avardavad immigrantide ja liikmesriikide kodanike vahelist suhtlust.“

9. „Immigrantide osalemine demokraatlikes protsessides ja lõimumispoliitika ning -meetmete formuleerimises, eriti kohalikul tasandil, toetab nende ühiskonda lõimumist.“

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal on korraldatud 1 debatt

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hange.

Tegevus 1.26 Erinevate kommunikatsioonimaterjalide toetamine lõimumise kui kahe-suunalise protsessi edendamiseks

Sihtrühm

Avalikkuse teadlikkuse tõstmise kampaaniate sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimumine on kahe-suunaline protsess, peavad võõrustajajuhiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Seetõttu on vaja tõsta nende teadlikkust diskrimineerimisest ja edendada sallivust, et KRK-de lõimimine sujuks tõhusamalt. Vajalikud sihtrühmad on ka valitsusasutused ja omavalitsused.

Saavutuste indikaatorid

- On toetatud 25 projekti

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks esitatakse konkursikutsed.

Alleesmärk nr 4

Eesti elanikkonna ühine, jagatud ruumiosa suureneb; Eesti riigiraadio ja riigiteleviseiooni (ERR) venekeelne kuulajas- ja vaatajaskond kasvab.

Kõik selle alleesmärgi valdkonda kuuluvad tegevused rakendavad järgmist ÜP-d:

9. „Immigrantide osalemine demokraatlikes protsessides ja lõimumispoliitikate ning -meetmete formuleerimises, eriti kohalikul tasandil, toetab nende ühiskonda lõimumist.“

Tegevus 1.27 Lõimumist ja rahvussuhteid käsitlevate koolituskursuste ja infopäevade korraldamine ajakirjanikele

Sihtrühmad

Lõimumist, Eesti kultuuri ja kodanikuidentiteeti käsitlevate trükimeedia materjalide ja raadio/TV programmide sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimumine on kahe-suunaline protsess, peavad võõrustajajuhiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Teiselt poolt peavad määratlemata kodakondsusega isikud ja KRK-d mõistma võõrustajajuhiskonna kultuuri ja traditsioone. Seetõttu on vajalik algatada ja käsitleda neid teemasid massimeedias.

Ajakirjanikud on lõimumist ja rahvussuhteid käsitlevate koolituskursuste sihtrühm, et neid teemasid paremini mõista ja oma igapäevatoos käsitleda. Eesti ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse positiivne esitamine aitab Eesti avalikkusel riigi immigratsiooni- ja integratsioonimeetmeid senisest enam aktsepteerida.

Saavutuste indikaatorid

- Koolituskursustel osales 100 ajakirjanikku

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 1.28 Lõimumist, kultuuritraditsioone ja Eesti kodanikuidenteedi elemente (ajalugu, keel, väärtused) käsitlevate, Eesti kodanikele ja KRK-dele suunatud trükimeedia materjalide ning raadio/TV programmide toetamine

See tegevus rakendab eeskätt järgmisi ÜP-sid:

4. „Põhiteadmised asukohmaa ühiskonna keelest, ajaloost ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrandidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.“

8. „Mitmesuguste kultuuride ja religioonide praktiseerimine on tagatud Euroopa Põhiõiguste Hartaga ning niisuguseid tavasid tuleb turvata, välja arvatud juhul, kui niisugused praktikad on vastuolus muude vääramatute Euroopa õiguste või riiklike seadustega.“

Sihtrühmad

Lõimumist, Eesti kultuuri ja kodanikuidenteedi käsitlevate trükimeedia materjalide ja raadio/TV programmide sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimumine on kahesuunaline protsess, peavad võõrustajaühiskonnas elavad inimesed olema valmis määratlemata kodakondsusega inimeste ja kolmandate riikide kodanike lõimimist ning lõimimismeetmeid aktsepteerima. Teiselt poolt peavad määratlemata kodakondsusega isikud ja KRK-d mõistma võõrustajaühiskonna kultuuri ja traditsioone. Seetõttu on vajalik algatada ja käsitleda neid teemasid massimeedias.

Saavutuste indikaatorid

- Kokku toetati aastatel 2008–2013 16 projekti

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks esitatakse konkursikutsed.

Tegevus 1.29 Eesti kirjanduse ja teatrietenduste teistesse keeltesse (peamiselt vene keelde) tõlkimise toetamine; eestikeelsete ja mitte-eestikeelsete teatrite ühisetenduste toetamine

Sihtrühmad

Eesti kirjanduse ja teatrietenduse teistesse keeltesse (peamiselt vene keelde) tõlkimise ning eestikeelsete ja mitte-eestikeelsete teatrite ühisetenduste sihtrühm on Eestis elavad inimesed. Kuna lõimumine on kahesuunaline protsess, peavad võõrustajajärgis elavad inimesed olema teadlikud maa kultuurilisest mitmekesisusest. Teiselt poolt peavad määratlemata kodakondsusega isikud ja KRK-d mõistma võõrustajajärgis elavate inimeste kultuuri ja traditsioone. Seetõttu on vajalik algatada ja käsitleda neid teemasid kultuuripõllul.

See tegevus hõlmab eeskätt ÜP nr 4 rakendamist: „Põhiteadmised asukohamaa ühiskonna keelest, ajaloo ja institutsioonidest on lõimumiseks vältimatult vajalikud; immigrandidele põhiteadmiste omandamiseks võimaluste loomine on edukaks lõimumiseks elulise tähtsusega.”

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal on toetatud 10 projekti

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks esitatakse konkursikutsed.

Tegevus 1.30 Subkultuuride alane uurimus KRK-de seas

Sihtrühmad

Subkultuuride alase uurimise sihtrühm on Eestis elavad KRK-d.

Saavutuste indikaatorid

- On korraldatud ja publitseeritud 1 uurimus

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

See on esialgne indikatiivne tegevuste loend, mida liigendatakse edaspidi vastavalt ELS 2008–2013 rakendamiskavas esitatud meetmetele. Lõplik ja üksikasjalik 1. prioriteedi kohaselt rahastatavate tegevuste loend on ELS 2008–2013 iga-aastases programmis ja rakenduskavas.

3.2. Prioriteet 2 Indikaatorite ja hindamismetodoloogiate väljatöötamine progressi hindamiseks, tegutsemispoliitikate ja meetmete kohandamiseks ning võrdleva koolikorralduse koordineerimise hõlbustamiseks

RP 2000–2007 täideviimise kogemus näitab selget vajadust tugevdada ELS 2008–2013 jaoks lõimumispoliitika indikaatorite määratlemise alast tööd. Nii teadlased kui ka tegutsemispoliitikate väljatöötajad on sedastanud, et tuleb välja töötada parem moodus tegutsemispoliitika indikaatorite ning ka lõimumisprotsessi kui terviku indikaatorite määratlemiseks. On olemas vajadus määratleda ELS 2008–2013 jaoks lõimumise SMART-indikaatorid (spetsiifiline, mõõdetav, saavutatav, realistlik ja õigeaegne) väga paljudes lõimumise valdkondades. Lõimumine on horisontaalselt kulgev protsess, mis avaldub äärmiselt erinevates ühiskondliku elu sektorites, kaasa arvatud haridussüsteemis, tööturul, kultuuris, poliitilises osaluses, meedias jne. Praegu olemasolevate indikaatorite tüübid ja andmekogumise/analüüsimetodid, mida kasutati RP 2000–2007 tegemisel, on olnud varieeruvad ning sõltunud tugevasti konkreetse sektori omadustest ja andmete kogumise ja analüüsi eest vastutavate ametiisikute oskustest ja kogemustest, samuti andmeallikate (uuringud, küsitlused) kättesaadavusest ja muudest asjaoludest.

Lisaks vajadusele identifitseerida riiklike lõimumispoliitikate ja -programmide jaoks indikaatorid, eksisteerib ka vajadus nende riikide (ja teiste EL riikide) vaheliseks koostöök, et määrata võrdlevad indikaatorid. Prioriteedi 2 alla kuuluvad tegevused jätkavad Euroopa uurimisprojektide (k.a *Euroopa Komisjon: „Integratsiooni käsiraamat poliitikutele ja erialatöötajatele“* (2004, 2007); *Euroopa Nõukogu: „Integratsiooni meetmed ja mõõdikud“* (1997); *Euroopa Nõukogu „Sotsiaalse ühtekuuluvuse näitajate kooskõlastatud areng: Euroopa integratsioonipoliitikate edukuse mõõtmine“* (2007); *Briti Nõukogu ja Migratsioonipoliitika töörihm: „Migrantide integratsioonipoliitika indeks“* (2007)) raames tehtud tööd ja hindamisaruandeid RP 2000–2007 ning teistes maade riiklike lõimumisprogrammide täideviimise kohta, keskendudes lõimumisprotsessi konkreetsetele valdkondadele nagu haridus, tööhõive, üldsuse osalus, kodakondsus jne. Töö eesmärk on ka tulemuste ja leidude sünteesimine riiklikul tasandil koos EL tasandiga.

Lisaks edastatakse uued teadmised koolituskursuste abil personalile, kes töötab ELS 2008–2013 eest vastutavates ametkondades ja programmiga seotud huvirühmades. Koolituskursuste potentsiaalsete kasusaajate hulka kuuluvad tegutsemispoliitika väljatöötajad ning poliitikaid rakendavad agentuurid, samuti valitsusasutustes ja sõltumatutes institutsioonides töötavad tegevuse analüütikud.

Järgmised prioriteedi 2 all rahastatud tegevused toetavad ELS 2008–2013 järgmiste alleesmärkide saavutamist.

RP administratiivne haldamine

On tagatud hea ülevaade ELS 2008–2013 täideviimises toimunud progressist, kaasates pädeva personali ning rakendades tõhusat fondide ja meetmete haldamist.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 2.1 Olemasolevate indikaatorite, indikaatorite määramise meetodite, andmekogumismeetodite ja andmeallikate analüüsimine ning tulemuste võrdlemine teiste riiklike programmide ja Euroopa uurimustega; ELS 2008–2013 indikaatorite edasiarendamine

Sihtrühm

Peamine sihtrühm on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutav ametiisikute rühm. Lisaks eksisteerib vajadus kaasata ja koolitada ka tegutsemispoliitikate väljatöötajaid, neid poliitikaid rakendavaid agentuure ja tegutsemispoliitikate analüütikuid.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 olemasolevate indikaatorite analüüs
- On ette valmistatud 1 juhend indikaatorite väljatöötamiseks

Rakendamisskeem

Tegevused sooritab delegeeritud ametkond ning tegevustesse kaasatakse ka eksperdid ja töörühmad. Kui vajalikuks osutub, korraldatakse teenusepakkuja väljaajamiseks hanked.

Tegevus 2.2 Koolituste korraldamine ametkondades töötavatele ELS 2008–2013 eest vastutavate isikutele ning programmi huvirühmadele

Sihtrühm

Peamine sihtrühm on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutav ametiisikute rühm. Lisaks eksisteerib vajadus kaasata ja koolitada ka tegutsemispoliitikate väljatöötajaid, neid poliitikaid rakendavaid agentuure ja tegutsemispoliitikate analüütikuid.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 koolitus

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljaajamiseks korraldatakse koos tegevustega 2.1 ja 2.3.

Tegevus 2.3 Infosüsteemi väljatöötamine ELS 2008–2013 väljund- ja tulemusindikaatorite jaoks

Sihtrühm

Peamine sihtrühm on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutav ametiisikute rühm. Lisaks eksisteerib vajadus kaasata ja koolitada ka tegutsemispoliitikate väljatöötajaid, neid poliitikaid rakendavaid agentuure ja tegutsemispoliitikate analüütikuid.

Saavutuste indikaatorid

- On rajatud 1 andmekogumissüsteem

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevustega 2.1 ja 2.2.

3.3. Prioriteet 3 Tegutsemispoliitikate suutlikkuse arendamine, koordineerimise ning kultuuridevahelise pädevuse arendamine liikmesriikides erinevate tasandite ja valitsuse osakondade vahel

Arvestades ELK 2008–2013 tegevuste suurt ulatust on tarvis tagada valdkondlike ministriumide, riiklike instiitsioonide, omavalitsuste, mittetulundusühingute jne rakendatavate meetmete asjatundlik ja tõhus haldamine. Personali pädevuse tõstmise vajadus toodi esile ka RP 2000 - 2007 vahehindangus. Sel eesmärgil nähakse prioriteedi 3 all ette mitmeid koolitustegevusi. Lisaks on vajalik määratleda omavalitsuste kui ELK 2008–2013 meetmeid ellu viivate institutsioonide täpne roll, võttes arvesse nende varasemat suhteliselt nõrka osalemist lõimumisega seotud tegevustes.

Järgmised prioriteedi 3 all rahastatud tegevused toetavad ELK 2008–2013 järgmiste alleesmärkide saavutamist.

1. valdkond. Hariduslik ja kultuuriline lõimumine

Alleesmärk nr 6. Seaduslikult elavate KRK-de keel ja kultuur

Seaduslikult Eestis elavatele KRK-dele on loodud võimalused õppida oma emakeelt ja kultuuri, tegeleda oma kultuuriga ning säilitada oma etnilis-keeleline identiteet ja seda esindada.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 3.1 Omavalitsuste ametnike ja koolieelsete haridusasutuste juhatajate koolitamine KRK-dele levitatava teabe alal

Sihtrühm

Peamised sihtrühmad on omavalitsuste ametnikud ja koolieelsete haridusasutuste juhatajad, keda valmistatakse koolituskursustel ette KRK-dega töötamiseks.

Saavutuste indikaatorid

- On ette valmistatud 1 koolituskursus
- Igal aastal osales koolituskursusel 50 inimest

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Valdkond 3. Õiguslik ja poliitiline lõimumine

Alleesmärk nr 3

Lõimumist toetava keskkonna loomine valitsusasutuste ja omavalitsuste administratiivse võimekuse tõstmise kaudu KRK-dele avaliku sektori teenuste pakkumisel.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 3.2 Omavalitsuste ametnike ja teiste avaliku sektori töötajate koolitamine kultuuridevahelise kommunikatsiooni alal

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on äsjasaabunud KRK-d, kes saavad lõimumiseks parema keskkonna, kui omavalitsuste ametnike ja teiste avaliku sektori töötajate administratiivset võimekust tõstetakse.

Saavutuste indikaatorid

- On ette valmistatud 1 koolituskursus
- Igal aastal osales koolituskursusel 50 inimest

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 3.3.

Tegevus 3.3 Äsjasaabunud KRK-dele suunatud teabe avaliku sektori kaudu omavalitsuste tasandil levitamise süsteemi väljatöötamine ja rakendamine

Sihtrühmad

Peamine sihtrühm on äsjasaabunud KRK-d, kes saavad lõimumiseks parema keskkonna, kui omavalitsuste ametnike ja teiste avaliku sektori töötajate administratiivset võimekust tõstetakse.

Saavutuste indikaatorid

- On välja töötatud 1 teabe levitamise süsteem
- Igal aastal on välja töötatud ja publitseeritud 3 infomaterjali

Rakendamisskeem

Hange teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse koos tegevusega 3.2.

RP administratiivne haldamine

Omada ülevaadet Eesti ühiskonnas toimuva lõimumisprotsessi progressist ja tagada Lõimumiskava tõhus ja professionaalne elluviimine.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 3.4 Nende ELS 2008–2013 tegevuste analüüs, mille elluviimise, asjakohaste diskussioonide korraldamise kohalike omavalitsustega ning kohase täideviimis- ja rahastamissüsteemi väljatöötamise võiks delegeerida kohalikele omavalitsustele

Sihtrühm

Peamine sihtrühm on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutavad ametiisikud, samuti programmi huvirühmad, näiteks omavalitsuste ametnikud.

Saavutuste indikaatorid

- On tehtud 1 analüüs

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

Tegevus 3.5 ELS 2008–2013 tegevuste koordineerimise, täideviimise, seire ja järelvalve eest vastutavate ja ELS 2008–2013 täideviivate institutsioonide personali koolitamine

Sihtrühm

Peamine sihtrühm on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja korraldamise eest vastutavad ametiisikud, samuti programmi huvirühmad, näiteks omavalitsuste ametnikud.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal on korraldatud 1 koolituskursus

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

3.4. Prioriteet 4 Liikmesriikide vahelise lõimumiskogemuste, tulemuslike tegutsemispraktikate ja teabe vahetamine

Eestlased osalesid hiljuti aktiivselt kogemuste, tulemuslike tegutsemispraktikate ja info vahetamises teiste liikmesriikidega. Teiste seas on Riigikantselei juhtinud INTI 2004 projekti "Lõimumisalased tehnilised seminarid", mis andis kõigile 25 liikmesriigile võimaluse vahetada lõimumispoliitika valdkonda kuuluvat teavet ja parimaid tegutsemispraktikaid. Seminaride kokkuvõtted ja identifitseeritud parimad tegutsemispraktikad moodustasid baasi 2. trüki väljaandmiseks raamatust „Integratsiooni käsiraamat poliitikutele ja erialatöötajatele“, nagu on ette nähtud tööprogrammis „Liikmesriikide riiklikud integratsiooni kontaktpunktid perioodiks 2003–2004“.

Praegu juhib Riigikantselei ministri büroo INTI 2006 projekti jätkuprogrammi 6 lõimumialase seminari korraldamiseks. Seminaride kokkuvõtted ning nendest tulenevad parimad tegutsemispraktikad koondatakse „Integratsiooni käsiraamat poliitikutele ja erialatöötajatele“ kolmandasse köitesse, nagu on ette nähtud Riiklike kontaktpunktid tööprogrammis aastatel 2007–2008.

On olemas selge vajadus jätkata samalaadseid tegevusi ka pärast praegu kestva INTI 2006 projekti lõppemist. ELS 2008–2013 hõlmab suurel arvul tegevusi, mida pole Eestis varem tehtud (näiteks kultuuridevahelise kommunikatsiooni alased koolitused organisatsioonidele, tutvustusprogrammid ja mentorsüsteemid äsjasaabunud KRK-dele jne). Samal ajal on asjakohane kogemus paljudes liikmesriikides juba olemas. Lisaks on Eesti omandanud erinevates lõimumise valdkondades (näiteks keeleõpe, kakskeelne haridus jne) märkimisväärseid kogemusi, mis võiksid osutada kasulikuks teistele liikmesriikidele. Seetõttu on kogemuste, heade tegutsemistavade ja info vahetamine kaasatud ka programmi ELS 2008–2013.

Järgmised prioriteedi 4 alusel rahastatud tegevused toetavad järgmiste ELS 2008–2013 alleesmärkide saavutamist.

ELS administratiivne haldamine

Ülevaate saamiseks lõimumisprotsessi edenemisest Eesti ühiskonnas ning lõimumiskava tõhusa ja professionaalse täideviimise tagamiseks.

Fondi rahastatavad tegevused

Tegevus 4.1 Õppekülastuste ja seminaride korraldamine teiste liikmesriikidega lõimumiskogemuste, tulemuslike tegutsemispraktikate ja teabe vahetamiseks

Sihtrühm

Peamised sihtrühmad on ELS 2008–2013 ettevalmistamise ja elluviimise eest vastutavad ametiisikud ning programmi huvirühmad, näiteks omavalitsuste ametnikud.

Saavutuste indikaatorid

- Igal aastal tehakse 1 seminar/õppevisiit

Rakendamisskeem

Teenusepakkuja väljavalimiseks korraldatakse hanked.

4. ÜHILDUVUS TEISTE VAHENDITEGA

Erinevate vahendite kaasamine ELK 2008–2013 rakendusplaan

ELK 2008–2013 rakendusplaan on risttabel, mis sisaldab teavet lõimumisvaldkonnas tehtavate spetsiifiliste tegevuste kohta. Tegevused on rühmitatud vastavalt alleesmärkidele (vt ka 3. peatükk). Iga tegevuse jaoks on rakendusplaanis esitatud vastutav ministeerium ja täidesaatev institutsioon. Tegevuste rakendamise jälgimiseks on rakendusplaanis 2008–2013 iga tegevuse jaoks määratletud baastase ning indikaatorid. Lisaks riigieelarvelistele vahenditele sisaldab rakendusplaan ka välisvahendeid. See aitab tagada lõimumisvaldkonnas kasutatavate erinevate vahendite tõhusat koordineerimist. Seetõttu moodustavad EIS vahendid osa rakendusplaanist täiendades konkreetsete meetmete osas riigieelarvelisi vahendeid. Samal moel kaasatakse rakendusplaanis Euroopa Sotsiaalfondi ressursid ning muud asjakohased välised programmid ja fondid, mis on suunatud ELK 2008–2013 raames konkreetsete meetmete rakendamiseks. Peamine eesmärk on olnud erinevate rahastamisallikate vaheliste rollide tõhus jaotamine vastavalt iga programmi/fondi eesmärkidele ja abikõlblikele valdkondadele.

ELK 2008–2013 vahendite koordineerimine

ELK 2008–2013 üldine haldusskeem tagab hea koostöö ELK 2008–2013 konkreetsete meetmete eest vastutavate valdkondlike ministeeriumide vahel, kaasa arvatud meetmed, mille rahastajaks on ESF, EIF, ERF ja teised. Pärast ELK 2008–2013 kinnitamist Eesti Vabariigi poolt moodustati ELK juhtkomitee, mis tegeleb ELK juhtimisega strateegilisel tasandil ja täidesaatmise tagasiside edastamisega, samuti programmi täidesaatmise tõhususe seire ja hindamisega. Juhtkomitee esimeheks on programmi üldvastutaja, kultuuriminister, kelle kaudu juhtkomitee annab Vabariigi Valitsusele aru ELL kulgemisest. Juhtkomitee liikmete hulka kuuluvad tegevuste eest vastutavate valdkondlike ministeeriumide asekanterid, Integratsiooni Sihtasutuse juhataja ja teiste ELK 2008–2013 rakendamise seotud asutuse esindajad (näiteks kohalikest omavalitsustest, mittetulundusühingutest, etniliste vähemuste organisatsioonidest ja nende ühingutest, parlamendiliikmed, uurimisinstituudid, ettevõtjad ja nende ühingud, tööandjad jne). Igast institutsioonist määratakse juhtkomiteesse kaks isikut: juhtkomitee liige ja asendusliige.

Juhtkomitee saab kokku kord kvartalis ja arutleb järgmistel teemadel.

- Lõimumiskava täideviimisel tehtud edusammud, kaasa arvatud EIF poolt rahastatud tegevuste osas;
- Lõimumiskava täideviimise aastaaruannete esitamine (kaasa arvatud EIF rahastatud tegevuste osas) Eesti Vabariigi Valitsusele;
- Lõimumiskava rakendusplaanis paranduste esitamine (kaasa arvatud EIF rahastatud tegevuste osas) Eesti Vabariigi valitsusele;
- Iga-aastase riikliku eelarve ja lõimumiskava iga-aastaste eelarvete väljatöötamise koordineerimisel tehtud edusammud kaasa arvatud EIF rahastatud tegevuste osas).

Operatsioonilisel tasandil abistab juhtkomiteed juhtrühm, kelle ülesanded on järgmised.

- koondab regulaarselt teavet lõimumiskava rakendusplaani, samuti seotud strateegiate elluviimisest ning analüüsib regulaarselt lõimumise ja sellega seotud protsesside arengut ning koostab selle põhjal juhtkomiteele tegevusaruande, sh tulemuslikkuse analüüsi eelmise tegevusaasta kohta;
- korraldab oma organisatsiooni siseselt läbirääkimisi lõimumiskava ja sellega seotud strateegiate elluviimise ning lõimumisalaste tegevuste sisaldamise kohta organisatsioonipõhiste arengukavades;
- valmistab ette materjalid juhtkomiteele otsuste tegemiseks;
- jagab teavet arengukava elluviivatele ja kasusaavatele osapooltele ning avalikkusele.

Juhtrühma liikmete hulka kuuluvad valdkondlike ministriumide kohaste osakondade ning Integratsioonifondi spetsialistid ja muud asjaomased isikud.

EIF, EPF ja ESF vahendid täiendavad teineteist ning EIF ja ESF vahendid osa Eesti lõimumiskava 2008–2013 üldisest eelarvest. ELK rakendusplaan kirjeldan üksikasjalikult EIF ja ESF ressursside vahelist rollijaotust. Seetõttu arutab juhtkomitee (strateegilisel tasandil) EIF ja ESF vahelist koordineerimist puudutavad konkreetseid ja juhtrühm (operatsioonilisel tasandil) ning leiab vajalikud lahendused.

EPF iga-aastaseid tegevusi arutatakse juhtkomitee ja juhtgrupi koosolekutel, sest EPF vastutava ametkonnana esindaja kuulub nii juhtkomiteesse kui ka juhtrühma.

Seega on ELK 2008–2013 rahanduslik planeerimine kooskõlas Euroopa Liidu Nõukogu otsuse 2007/435/EÜ, 25. juuni 2007, põhimõttega, et EIF alt rahastatavad tegevused peavad: a) olema spetsiifilised ja täiendama tegevusi, mida rahastatakse ESF ja EPF alt, ning b) riiklikul tasandil tuleb teha korraldused kooskõllalisuse ja järjepidevuse tagamiseks programmi täidesaatmisel, kaasa arvatud koostöö- ja koordineerimismehhanismide rajamine koos liikmesriikide määratud ametkondadega, et hallata ESF ja EPF täidesaatmist ning tagada, et Fondi egiidi all tehtavad tegevused on spetsiifilised ja täiendavad tegevusi, mida rahastatakse ESF ja Euroopa Põgenike Fondi alt.

ELK 2008–2013 ühilduvust EIF prioriteetidega 1–3 on käsitletud 3. peatükis.

5. LÕIMUMISKAVA RAKENDAMISE RAAMISTIK

5.1. Programmi avalikustamine

Pärast vastuvõtmist Euroopa Komisjoni poolt avaldatakse mitmeaastane programmi vastutava asutuse veebilehel ja avaldatakse pressiteade. MAPi koopia saadetakse elektrooniliselt peamistele ELK 2008–2013 täidesaatvatele institutsioonidele ja programmi peamistele huvirühmadele.

5.2. Partnerluspõhimõtte rakendamiseks valitud lähenemisviis

Ametivõimud ja muud mitmeaastasesse programmi kaasatud huvirühmad (partnerluspõhimõtte rakendamine on Otsuse artiklis 13) perioodil 2007–2013.

a) Mitmeaastase ja iga-aastase programmi kavandi väljatöötamise ajal

Mitmeaastase programm väljatöötamiseks moodustas Siseministerium 2007. aasta septembris töörühma, mis koosnes Haridus- ja Teadusministeriumi, Sotsiaalministeriumi, Siseministeriumi, Kultuuriministeriumi, Rahandusministeriumi, Rahvastikuminiistri Büroo, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu ja Integratsioonifondi esindajatest. Töörühma liikmed esitasid oma ettepanekud mitmeaastase programmi võimalike prioriteetide ja konkreetsete tegevuste kohta. Töörühm analüüsis võimalikke tegevusi alltoodud kriteeriumide alusel: a) prioriteetsed valdkonnad vastavalt juba väljatöötatud Eesti lõimumiskavale 2008–2013, b) selge rollide jaotamine EIF ja muude rahastamisallikate jaoks, c) tegevuste abikõlblikkus vastavalt Euroopa Nõukogu otsusele 25.06.07 2007435EÜ. Sama töörühm jätkab tööd mitmeaastase programmi väljatöötamisel ka edaspidi.

Kuna EIF vahendid moodustavad osa ELK 2008–2013 rakendusplaanist arutati samu prioriteete ja tegevusi ka ELK 2008–2013 avalikel aruteludel programmi huvirühmadega. 2007. aasta septembris, oktoobris ja detsembris korraldati kolm avalikku arutelu, kus osales kokku ligikaudu 300 inimest.

b) Iga-aastaste programmide täideviimise ajal

Pärast iga-aastase programmi vastuvõtmist viiakse ellu järgmised EIF huvirühmadele suunatud tegevused:

- kaasatakse hangete ja taotlusvoorude materjalide ettevalmistamiseks
- regulaarne konkursikutsete ja pakkumiste väljakuulutamise ja tulemustest teavitamine vastutava ametkonna veebilehe, ajalehtede ja muude massimeediakanalite kaudu;
- konkursikutsete ja pakkumiste eesmärkide ja nõuete alane instrueerimine spetsiaalsetel infopäevadel;
- kutse osalemiseks projekti ettepanekute/pakkumiste valimisprotsessis;
- kutse osalemiseks iga-aastase programmi hindamisprotsessis.

Lisaks kaasatakse EIF huvirühmad ELK 2008–2013 juhtkomitee tegevusse, mis juhib ELK täideviimist, annab tagasisidet protsessi kulgemise ja tulemuste kohta ja teostab ELK tegevuste täideviimise tõhususe seiret ja hindamist (vt ka 4. Osa „Ühilduvus muude vahenditega“, ülal).

6. TEGEVUSTE MAKSUMUSE PROGNOOS

6.1. Euroopa Komisjoni panus

Tabel 1. Euroopa Ühenduse panus

Mitmeaastane programm – tegevuste maksumuse prognoos								
Tabel 1. Euroopa Ühenduse panus								
Liikmesriik: Eesti								
Fond: Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond								
<i>(tuhandetes kroonides – hetkel kehtivad hinnad)</i>	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	KOKKU
Prioriteet 1: [...]	11 657 819	8 559 096	11 910 908	13 693 287	16 568 814	19 472 462	21 263 018	103 125 404
Prioriteet 2: [...]	0	2 100 000	0	0	0	0	0	2 100 000
Prioriteet 3: [...]	0	1 425 000	1 537 500	1 050 000	1 050 000	1 050 000	1 125 000	7 237 500
Prioriteet 4: [...]	0	375 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	2 625 000
Tehniline abi	1 285 445	1 341 535	1 442 287	1 532 928	1 192 151	1 308 296	1 382 919	9 485 560
KOKKU	12 943 264	13 800 631	15 340 694	16 726 215	19 260 965	22 280 759	24 220 937	124 573 464

Märkused arvnäitajate kohta

Rahaliselt on mitmeaastase programmi peamine fookus prioriteedil 1 „Dokumendi „Lõimumispoliitika üldpõhimõtted Euroopa Liidus“ praktikasse rakendamiseks kujundatud tegevused“, nagu nähtub ELK 2008–2013 eesmärgist rakendada üldpõhimõtteid ELK 2008–2013 3.1. konkreetsete meetmete ja tegevuste kaudu.

Prioriteet 2 all viiakse peamine töö läbi aastatel 2008 ja 2009, sest indikaatorite väljatöötamine on ELK 2008–2013 algstaadiumi edukal elluviimisel otsustava tähtsusega.

Prioriteet 3 all on põhirõhk lõimumisega seotud institutsioonide haldusvõimekuse arendamisel ja seetõttu on kogu perioodi 2007–2013 jooksul kasutatavad summad ligikaudu samas mahus.

Prioriteet 4 all on parimate tegutsemispraktikate jagamine planeeritud vahemikku 2008–2013, sest perioodil 2007 – märts 2008 juhib Riigikantselei INTI 2006 projekti j tkuprogrammi „L imumisalased tehnilised seminarid“, korraldades lõimumise eri teemadel kokku kuus seminari. Seminaride kokkuvõtted ja m aratletud parimad tegutsemispraktikad moodustavad seejärel baasi 3. trüki väljaandmiseks "Integratsiooni käsiraamat poliitikutele ja erialat otajatele“, nagu on ette nähtud t oprogrammis "Riiklikud kontaktpunktid perioodiks 2007–2008". Igal aastal kasutatakse summasid ligikaudu samas mahus.

6.2. Üldine rahastamisplaan

Tabel 2. Üldine rahastamisplaan

M�tmeaastane programm – Rahastamisplaani kavand								
Tabel 2. Üldine rahastamisplaan								
Liikmesriik: Eesti								
Fond: Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond								
(tuhandetes kroonidess – hetkel kehtivad hinnad)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	KOKKU
Euroopa Komisjoni panus	12 943 264	13 800 631	15 340 694	16 726 215	19 260 965	22 280 759	24 220 937	124 573 464
Avaliku sektori kaasrahastamine	4 314 421	4 600 210	5 113 565	5 575 405	6 420 322	7 426 920	8 073 646	41 524 488
Erasektori kaasrahastamine	428 482	447 178	480 762	510 976	397 384	436 099	460 973	3 161 853
KOKKU	17 257 685,55	18 400 841,37	20 454 258,60	22 301 620,53	25 681 286,13	29 707 677,87	32 294 582,40	166 097 952,45
Eü panuse %	75%	75%	75%	75%	75%	75%	75%	75%

Märkused arvnäitajate/suundumuste kohta

Eestile EIF aastaprogrammiks 2007 ja aastaprogrammiks 2008 eraldatud rahalised mahud on määratletud EK otsusega vastavalt Euroopa Nõukogu otsuse nr 2007/435/EÜ Artiklile 12, asutada Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise fond. Aastaprogrammidele 2009–2013 suunatud rahaeraldised on Euroopa Ühenduse indikatiivne prognoos, mis on saadetud liikmesriikidele mitmeaastase programmi 2007–2013 ettevalmistamisel. Iga-aastase eraldise suurus määratletakse Euroopa Komisjoni otsuse alusel ja sõltub muutustest aastaeraldiste kalkuleerimiseks vajalikes statistilistes andmetes. Vastavalt reeglitele Euroopa Ühenduse panuse suuruse määramiseks (EN otsus nr 2007/435/EÜ, Art. 13 lg 4) tagatakse Eestile 25% riiklikust eelarvest eraldatud konkreetse aastaprogrammi mahust. Mitmeaastase programmi aastaprogrammide raames tehtavate tegevuste rahastamine tagatakse 75% ulatuses abikõlblikest kuludest EIF vahenditest ja 25% ulatuses abikõlblikest kuludest Eesti riigieelarvest.